

Milieueffectrapportage omgevingsplan Buitengebied Zuidwest

Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD)

Gemeente De Fryske Marren

8 mei 2026

Project	Milieueffectrapportage omgevingsplan Buitengebied Zuidwest
Opdrachtgever	Gemeente De Fryske Marren
Document	Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD)
Status	Definitief
Datum	8 mei 2026
Referentie	148882/26-007.196
W+B classificatie	Projectgerelateerd
Projectcode	148882
Projectleider	T.A.M. De Wilde MSc
Projectdirecteur	Drs. M.J. Schilt
Auteur(s)	J. Valkema BBE, J. van de Meent MSc
Gecontroleerd door	W. Claus MSc
Goedgekeurd door	T.A.M. De Wilde MSc
Paraaf	

Adres

Witteveen+Bos Raadgevende ingenieurs B.V. | Deventer
K.R. Poststraat 100-3
Postbus 186
8440 AD Heerenveen
+31 (0)513 64 18 00
www.witteveenbos.com
KvK 38020751

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Witteveen+Bos is gecertificeerd op basis van ISO 9001.

© Witteveen+Bos

Niets uit dit document mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt in enige vorm zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Witteveen+Bos, noch mag het zonder dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Tekst- en datamining van (delen van) dit document, evenals enige verwerking of reproductie ervan door middel van kunstmatige intelligentie technologieën is uitdrukkelijk niet toegestaan, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Dit document (of delen ervan) mag niet worden verveelvoudigd en/of anderszins worden gebruikt op enigerlei wijze voor het trainen van kunstmatige intelligentie technologieën, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Witteveen+Bos aanvaardt geen aansprakelijkheid voor enigerlei schade die voortvloeit uit of verband houdt met het wijzigen van de inhoud van het door Witteveen+Bos geleverde document.

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING 5

1.1 Aanleiding en achtergrond 5

1.2 Waarom een milieueffectrapportage? 5

1.2.1 Plan-MER-plicht 6

1.2.2 Samenhang plan-MER en de wijziging van het omgevingsplan Buitengebied Zuidwest 6

1.2.3 Initiatiefnemer en Bevoegd Gezag 7

1.3 Doel Notitie Reikwijdte en Detailniveau 7

1.4 Leeswijzer 7

2 WIJZIGINGSBESLUIT OMGEVINGSPLAN BUITENGEBIED ZUIDWEST 8

2.1 Wijzigingsgebied 8

2.2 Doelstelling Wijzigingsbesluit omgevingsplan Buitengebied Zuidwest 9

2.2.1 Omzetten bestaande regeling 9

2.2.2 Ambities vanuit de Omgevingsvisie 10

2.2.3 Invulling geven aan instructies 11

3 HUIDIGE SITUATIE 12

3.1 Het plangebied en studiegebied 12

3.1.1 Bestaande situatie plangebied 12

4 RELEVANTE BELEIDSKADERS 15

4.1 Beleidskaders 15

4.1.1 Rijkskaders 16

4.1.2 Provinciale kaders 17

4.1.3 Gemeentelijke kaders 19

4.1.4 Waterschapskaders 20

5 ONDERZOEKSAANPAK 21

5.1 Uitgangspunten 21

5.1.1 Relevante wetgeving en beleidskaders 21

5.1.2 Referentiesituatie 21

5.1.3 Autonome ontwikkelingen 21
5.1.4 Zichtjaar 25
5.2 Reikwijdte - te onderzoeken alternatieven 25
5.2.1 Totstandkoming alternatieven 25
5.2.2 Alternatief 1: Basisalternatief, beleidsneutrale overgang 26
5.2.3 Alternatief 2: Beschermen landelijk gebied 26
5.2.4 Alternatief 3: Duurzaam en toekomstbestendig landelijk gebied 26
5.2.5 Samenhang alternatieven 27
5.3 Detailniveau 27
5.3.1 Beoordelingskader en beoordelingswijze 27
5.3.2 Beoordelingswijze 28
5.3.3 Inhoud van het plan-MER 29

6 VERVOLGSTAPPEN EN PARTICIPATIE 30

6.1 Inzage van de NRD 30
6.2 Procedure mer en omgevingsplan 30
6.3 Participatie 32

7 REFERENTIES 33

Laatste pagina 34

Bijlage(n) Aantal pagina's

I Concept uitwerking alternatieven tot concrete maatregelpakketten 10

1

INLEIDING

Voor u ligt de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voor het plan-milieueffectrapport (plan-MER) voor het Wijzigingsbesluit omgevingsplan Buitengebied Zuidwest van de gemeente De Fryske Marren. In de NRD wordt de inhoud (de reikwijdte en het detailniveau) van het plan-MER afgebakend. Het plan-MER heeft tot doel het milieubelang vroegtijdig en volwaardig mee te nemen in de besluitvorming over de voorgenomen wijziging van het omgevingsplan.

De NRD gaat in op de volgende elementen:
- de hoofdlijnen van het Wijzigingsbesluit omgevingsplan Buitengebied Zuidwest;
- het plan van aanpak voor het op te stellen plan-MER;
- de manier van effectbepaling van de alternatieven;
- het vervolgproces en participatie.

1.1 Aanleiding en achtergrond

De gemeente De Fryske Marren staat voor een opgave om het oude planologische kader (dit zijn alle vigerende bestemmingsplannen en beheersverordeningen) om te zetten naar één omgevingsplan dat straks alle regels over de fysieke leefomgeving bevat en voldoet aan alle eisen die de Omgevingswet daaraan stelt. Gemeenten moeten dit uiterlijk op 1 januari 2032 afgerond hebben. Het is een omvangrijke opgave, die gemeente De Fryske Marren stapsgewijs doorloopt. Hoe de gemeente dit aanpakt is toegelicht op de projectwebsite [ref. 1]. De gemeente start vanwege de omvangrijke opgave met een eerste deel van het omgevingsplan: het deelgebied Buitengebied Zuidwest. Dit voornemen wordt in hoofdstuk 2 nader toegelicht.

Om het milieubelang goed mee te nemen in dit planproces wordt een plan-milieueffectrapportage (plan-MER) opgesteld. Voordat hier mee gestart wordt is het belangrijk om de reikwijdte af te bakenen met de voorliggende Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD).

1.2 Waarom een milieueffectrapportage?

Een plan-MER (plan-milieueffectrapport) geeft milieu en leefomgeving een volwaardige plaats in het besluitvormingsproces (in dit geval van het besluit om het omgevingsplan te wijzigen). Dit doet een plan-MER door de effecten op de leefomgeving van een voorgenomen wijzigingsbesluit en mogelijke alternatieve invullingen daarvan op hoofdlijnen te beschrijven. Dit houdt in dat de beleidsruimte wordt onderzocht die potentieel kan worden benut als toekomstige oplossing voor een opgave of probleem. De milieueffectrapportage (mer) is de procedure om tot het milieueffectrapport (het MER) te komen.

1.2.1 Plan-MER-plicht

Er zijn twee redenen voor een plan-MER-plicht:

1 het Omgevingsbesluit benoemt activiteiten waarop de MER-plicht of MER-beoordelingsplicht van toepassing is. Daarbij is aangegeven wat het MER-(beoordelings)plichtige plan of besluit is. Voor een besluit tot wijziging van het omgevingsplan is in beginsel een plan-MER-procedure nodig wanneer het plan kaderstellend is voor (vergunning)besluiten over project-MER (beoordelings)plichtige activiteiten (artikel 16.36 lid 1 Omgevingswet);

2 plannen, zoals een omgevingsplan, waarvoor een Passende Beoordeling in het kader van de Omgevingswet moet worden opgesteld zijn plan-MER-plichtig (artikel 16.36 lid 2 Omgevingswet).

Voor het opstellen van het Wijzigingsbesluit omgevingsplan Buitengebied Zuidwest zijn beide categorieën niet uitgesloten. Het omgevingsplan heeft potentieel een kaderstellend karakter voor bescherming en ontwikkeling van waarden en activiteiten in het buitengebied. Bij kaderstelling gaat het met name om regels over ligging, aard, omvang en gebruiksvoorwaarden van activiteiten. Ervan uitgaande dat het Wijzigingsbesluit omgevingsplan Buitengebied Zuidwest kaderstellend is, geldt de plan-MER verplichting. Daarnaast bevinden zich in en rondom de gemeente De Fryske Marren een aantal Natura 2000-gebieden. De verwachting is dat het gewijzigde omgevingsplan ruimte gaat bieden voor ontwikkelingen die mogelijk effect kunnen hebben op nabijgelegen Natura 2000-gebieden. Dit maakt een Passende Beoordeling noodzakelijk (en dus ook een plan-MER verplichting).

1.2.2 Samenhang plan-MER en de wijziging van het omgevingsplan Buitengebied Zuidwest

Het plan-MER en het omgevingsplan zijn met elkaar verbonden. Het plan-MER ondersteunt het bevoegd gezag bij de wijziging van het omgevingsplan door de milieueffecten van de voorgestelde wijziging of ontwikkelingen binnen het omgevingsplan in kaart te brengen. Het plan-MER zorgt ervoor dat milieueffecten integraal worden meegewogen bij de besluitvorming. De informatie uit het plan-MER wordt gebruikt om de milieueffecten van verschillende alternatieven te vergelijken en om een afgewogen keuze te maken. Deze keuze wordt vervolgens vastgelegd in het omgevingsplan. Afbeelding 1.1 toont de samenhang tussen de plan-MER-procedure en het omgevingsplan op hoofdlijnen.

Afbeelding 1.1 Samenhang omgevingsplan en plan-MER

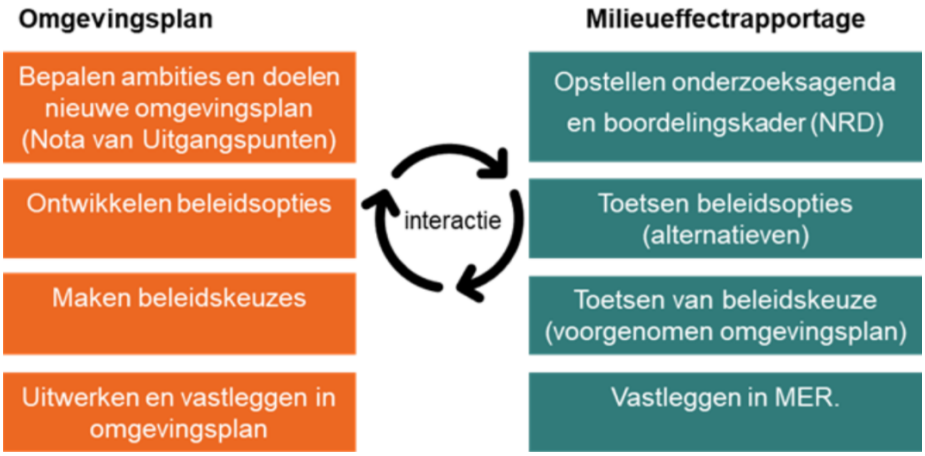

1.2.3 Initiatiefnemer en Bevoegd Gezag

Initiatiefnemer voor de mer-procedure is de gemeente De Fryske Marren. In de omgevingsplan-procedure is de gemeenteraad van de gemeente De Fryske Marren het bevoegd gezag. Het College van burgemeester en wethouders besluit over de NRD en legt deze ter inzage.

1.3 Doel Notitie Reikwijdte en Detailniveau

De eerste stap naar het MER is de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD). Voordat gestart wordt met het opstellen van het MER moet namelijk kennis worden gegeven van het voornemen om het MER op te stellen. De NRD wordt daartoe ter inzage gelegd. De NRD schetst de contouren van de aanpak van het MER en geeft daarmee inzicht in de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen MER. De reikwijdte heeft betrekking op welke alternatieven worden meegenomen, welke milieuaspecten worden onderzocht en wat het onderzoeksgebied en de grenzen zijn. Het detailniveau geeft aan hoe diepgaand de milieuaspecten worden uitgewerkt, welke gegevens er worden verzameld en welke wijze van beoordelen (kwantitatief of kwalitatief) wordt gehanteerd bij het beoordelen van de effecten van de alternatieven. Deze NRD wordt ter inzage gelegd en vormt de basis en leidraad voor het opstellen van het definitieve MER.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt het voornemen beschreven. Dit is het project waarvoor dit plan-MER wordt opgesteld. In hoofdstuk 3 wordt het plangebied, studiegebied en de huidige situatie beschreven. Hoofdstuk 4 beschrijft de relevante beleidskaders en de autonome ontwikkelingen. Hoofdstuk 5 behandelt de onderzoeksaanpak. In dit hoofdstuk wordt de reikwijdte en het detailniveau voor het MER uiteengezet. Hoofdstuk 6 geeft inzicht in de vervolgstappen en de mogelijkheden voor participatie. Hoofdstuk 7 bevat de referentielijst.

2

WIJZIGINGSBESLUIT OMGEVINGSPLAN BUITENGEBIED ZUIDWEST

2.1 Wijzigingsgebied

Het voorgenomen wijzigingsbesluit van het omgevingsplan ziet op het gebied Buitengebied Zuidwest. Het gaat om het buitengebied van de voormalige gemeente Gaasterlân-Sleat (zie afbeelding 2.1 en afbeelding 2.2). Binnen het gebied ligt een aantal dorpen en de stad Sloten. Deze dorpen en stad vallen niet onder het wijzigingsbesluit: Elahuizen, Oudega, Bakhuizen, Oudemirdum, Nijemirdum, Balk, Sloten, Harich, Wijckel en Sondel. Deze dorpen en stad volgen in een latere omgevingsplanwijziging.

Afbeelding 2.1 Situering buitengebied Zuidwest gemeente De Fryske Marren (Regels op de kaart)

Afbeelding 2.2 Buitengebied Zuidwest - bestemmingsplan 2004 (Regels op de kaart)

2.2 Doelstelling Wijzigingsbesluit omgevingsplan Buitengebied Zuidwest

In de nota 'Uitgangspunten wijziging omgevingsplan deelgebied Buitengebied Zuidwest' [ref. 2] heeft de gemeente De Fryske Marren de uitgangspunten vastgelegd voor de wijziging van het omgevingsplan. Deze uitgangspunten worden hieronder toegelicht.

2.2.1 Omzetten bestaande regeling

Het wijzigingsbesluit heeft allereerst als doel om de regels binnen het Buitengebied Zuidwest om te zetten naar een omgevingsplan in overeenstemming met de Omgevingswet. Tabel 2.1 geeft een overzicht van de huidige regelingen. Deze bestemmingsplannen en beheersverordeningen worden geactualiseerd volgens de nieuwe eisen. Daarnaast geldt dat gedurende de afgelopen jaren een aantal wijzigingsplannen zijn vastgesteld verleend voor het Buitengebied Zuidwest. Deze wijzigingsplannen worden meegenomen in het Wijzigingsbesluit omgevingsplan Buitengebied Zuidwest.

Tabel 2.1 Overzicht planologisch kader

Plan	Status	Relevantie voor wijzigingsbesluit
beheersverordening Buitengebied Zuid West 2017	vastgesteld 26 september 2017 (onherroepelijk)	in dit plan worden de regels uit de volgende bestemmingsplannen van toepassing verklaard, en aangescherpt: - bestemmingsplan Buitengebied 2004 - bestemmingsplan Herziening Buitengebied 2004 - bestemmingsplan Buitengebied 2004, partiële herziening 2011 - wijzigingsplannen bestemmingsplan Buitengebied
partiële herziening beheersverordening windturbines agrarische bedrijven	vastgesteld 11 mei 2022 (onherroepelijk)	dit plan biedt ten opzichte van de beheersverordening Buitengebied Zuid West 2017 mogelijkheden om met een vergunning af te wijken van de bouwregels voor kleine windturbines bij bestaande agrarische bedrijven

Plan	Status	Relevantie voor wijzigingsbesluit
bestemmingsplan Natuurproject Sminkewei Oudemirdum'	vastgesteld 8 februari 2005 (onherroepelijk)	dit plan voorziet een natuurgolfbaan in combinatie met natuurontwikkeling
bestemmingsplan Ruigahuizen - Natuurbegraafplaats Fryslân-West	vastgesteld 1 maart 2017	dit plan voorziet een natuurbegraafplaats welke gefaseerd in een periode van 25-30 jaar ontwikkeld wordt
omgevingsplan gemeente De Fryske Marren	per 1 januari 2024	dit omgevingsplan omvat enkel het omgevingsplan van rechtswege. Dit omgevingsplan bestaat onder andere uit de bovengenoemde vigerende bestemmingsplannen en de zogenaamde bruidsschat. De bruidsschat is een set van regels die met de inwerkingtreding van de Omgevingswet van het Rijk naar de gemeente zijn overgedragen. Dit is het omgevingsplan van rechtswege of het tijdelijke omgevingsplan. Voor 1 januari 2032 moet dit tijdelijke omgevingsplan zijn omgezet in een omgevingsplan nieuwe stijl
verordening geurhinder en veehouderij De Fryske Marren 2016	vastgesteld 14 maart 2017	deze verordening voorziet voor het hele grondgebied nadere regels over de geuremissie van agrarische bedrijven. Deze regels zijn van rechtswege onderdeel geworden van het tijdelijk omgevingsplan
Algemene Plaatselijke Verordening De Fryske Marren	vastgesteld 29 november 2023	deze verordening voorziet voor het hele grondgebied van de gemeenteregels met betrekking tot onder andere geluidhinder en beschermen van houtopstanden

2.2.2 Ambities vanuit de Omgevingsvisie

Naast het omzetten van de bestaande regeling worden, waar mogelijk, de doelstellingen vanuit de omgevingsvisie vertaald naar het omgevingsplan. In de omgevingsvisie die is vastgesteld op 21 december 2022 [ref. 3] staan drie opgaves centraal:

1 naar een gezond en vitaal platteland (landelijk gebied);
2 goed wonen en leven voor iedereen in het bebouwd gebied (bebouwd gebied);
3 naar een duurzame energie en mobiliteit in een toekomstbestendige economie (infrastructuur, bedrijvigheid en energie).

Vooral opgave 1 is relevant voor het Buitengebied Zuidwest:

- de gemeente wil het unieke landschap behouden én ontwikkelen. Bij ontwikkelingen vormen landschappelijke waarden de basis. De verstedelijking van het landelijk gebied moet worden beperkt;
- daarnaast wordt perspectief geboden aan de agrarische sector. Er is ruimte voor transitie en ontwikkeling naar een meer duurzame landbouw. Nieuwe intensieve agrarische bedrijven zijn hier niet toegelaten;
- met de uitvoering van het veenweideprogramma wil de gemeente samenwerken aan een toekomstbestendig veenweidegebied;
- de gemeente streeft naar een gezond en leefbaar landelijk gebied. Er worden randvoorwaarden gesteld aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, lichthinder wordt tegengaan. De gemeente stimuleert een samenwerking om achteruitgang van biodiversiteit om te zetten naar groei en herstel. Samen met de andere waterbeheerders wordt wateroverlast, droogte en overstroming voorkomen en moet de waterkwaliteit worden verbeterd;
- als onderdeel van het Nationaal Landschap Zuidwest Fryslân zet de gemeente nog meer in op de verlenging van recreatief en toeristisch seizoen. Echter recreatie, natuur en cultuurhistorie moeten in balans zijn. Bij de locatiekeuze voor nieuwe verblijfsrecreatie zijn landschap, cultuurhistorie en leefbaarheid leidend. Van belang zijn goed ontsloten routes en netwerken die natuur- en cultuurerfgoed, en voorzieningen verbinden.

Opgave 2 gaat specifiek over goed wonen en leven in bebouwd gebied en heeft daarom niet direct een raakvlak met het buitengebied.

Vanuit opgave 3 wil de gemeente de komende jaren toewerken naar een fossielvrije en toekomstbestendige gemeente, daarbij wordt de kwaliteit van natuur en landschap zoveel mogelijk in acht genomen. In de Regionale Energiestrategie wordt daarom samengewerkt aan de mogelijkheden voor grootschalige opwek van duurzame energie. Er wordt geen medewerking verleend aan proefboringen en gaswinnen, geothermie kan onder voorwaarden.

2.2.3 Invulling geven aan instructies

In het omgevingsplan moeten instructieregels van het Rijk, en de provinciale instructieregels over diverse onderwerpen in acht genomen worden (artikel 4.1 Besluit kwaliteit leefomgeving). Deze regels voorzien in de kaders waarbinnen de gemeente zelf regels mag stellen. De instructieregels van het Rijk zien op de bescherming van de nationale belangen, onder meer waarborgen van de veiligheid, beschermen van het waterbelang, beschermen van gezondheid en milieu en beschermen van landschappelijke en stedenbouwkundige waarden en cultureel erfgoed). Dit wordt in paragraaf 4.1.1 toegelicht.

De instructieregels van de provincie worden in paragraaf 4.1.2 beschreven en beschermen de provinciale belangen, onder meer ontwikkelingen in landelijk gebied, beschermen archeologische (verwachtings)waarden, landschappelijke- en cultuurhistorische kernkwaliteiten, natuur en houtopstanden.

3

HUIDIGE SITUATIE

3.1 Het plangebied en studiegebied

In deze paragraaf wordt de bestaande situatie van het plangebied (wijzigingsgebied) van Buitengebied Zuidwest beschreven. In het MER zal onderscheid worden gemaakt tussen de begrippen plangebied en studiegebied. Het plangebied is het specifieke gebied waarop het omgevingsplan van toepassing is. Het plangebied is het Buitengebied Zuidwest, exclusief de kernen Sloten, Elahuizen, Oudega, Bakhuizen, Oudemirdum, Nijemirdum, Balk, Sloten, Harich, Wijckel en Sondel.

Het studiegebied is het totale gebied waarin milieueffecten als gevolg van de omgevingsplanwijziging kunnen optreden. Het studiegebied kan per milieuaspect verschillen. Voor milieuaspecten zoals bodem en archeologie treden de effecten alleen binnen het plangebied zelf op (het studiegebied is hier gelijk aan het plangebied). Voor milieuaspecten zoals verkeer, geluid en luchtkwaliteit kunnen ook buiten het plangebied effecten optreden (het studiegebied is hier dus groter dan het plangebied). In het plan-MER zal per milieuaspect worden toegelicht wat het relevante studiegebied is.

3.1.1 Bestaande situatie plangebied

Het buitengebied Zuidwest ligt aan het IJsselmeer in het zuidwesten van de provincie Fryslân en loopt deels langs het Sleattemermar en het meer de Fluessen. De Aldegeasterbrekken (waaronder de Fluessen) is aangemerkt als Natura 2000-gebied. Deze gebieden zijn te zien in afbeelding 3.1. Daarnaast bevinden zich een aantal Natuur Netwerk Nederland gebieden in het plangebied, zie afbeelding 3.2. In het buitengebied Zuidwest ligt de streek Gaasterland. Deze regio kenmerkt zich door een stuwwal- en dekzandlandschap [ref. 30]. Bovendien bevinden zich in Gaasterland drie kliffen, waarvan twee (het Oudemirdumer Klif en het Mirnser Klif) in het buitengebied Zuidwest liggen. Beide kliffen zijn onderdeel van het nationaal natuurmonument de IJsselmeerkust. Door het buitengebied Zuidwest loopt de provinciale weg de N359.

Afbeelding 3.1 Buitengebied Zuidwest met bestaande elementen (kernen uitgezonderd)

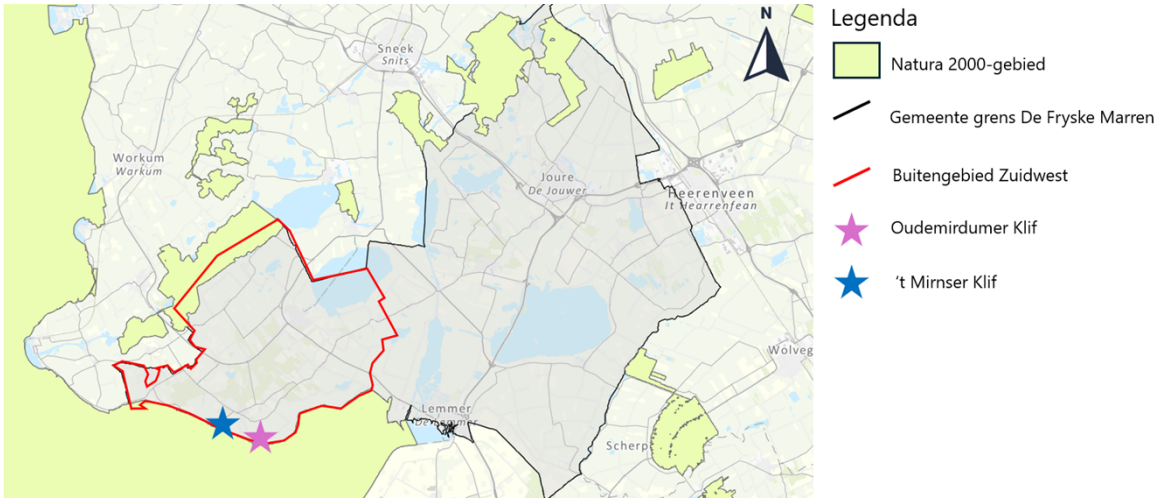

Afbeelding 3.2 Natuurnetwerk Nederland kaart

Uit de inventarisatie van aanwezige activiteiten is gebleken dat in het plangebied hoofdzakelijk agrarische-, woon- en recreatiefuncties voorkomen. De agrarische functie betreft vooral melkveehouderijen. In het gebied komen enkele niet-grondgebonden, intensieve agrarische bedrijven voor. Verder zijn er:

- manages;
- paardenhouderijen;
- bedrijven (garages, loonwerk, landbouwmechanisatie, jachtbouw);
- zorgfuncties waaronder zorgboerderij,
- horeca;
- dagrecreatie (onder andere Sybrandy's Speelpark);
- nutsvoorzieningen;
- jachthavens;
- sportvoorzieningen;
- dienstverlening;
- tuincentra.

De verblijfsrecreatieve functie komt met name voor in de vorm van solitaire recreatiewoningen, recreatieappartementen, groepsaccommodaties, mini-kampeerterreinen en terreinen met recreatiewoningen.

4

RELEVANTE BELEIDSKADERS

4.1 Beleidskaders

In tabel 4.1 wordt het relevante wettelijke- en beleidskader beschreven, op nationaal, provinciaal en gemeentelijk niveau. Uit deze wettelijke- en beleidskaders volgen de potentiële ontwikkelruimte en de ambities voor het buitengebied Zuidwest in de gemeente De Fryske Marren.

4.1.1 Rijkskaders

In onderstaande tabel zijn de relevante kaders van het Rijk weergegeven.

Tabel 4.1 Relevante wettelijke- en beleidskader Rijk

Wetgeving/beleid	Toelichting	Relevantie voor omgevingsplan en MER
Omgevingswet - Besluit kwaliteit leefomgeving [ref. 6]	De Omgevingswet vormt het juridische kader voor de fysieke leefomgeving en staat voor een goede balans tussen het benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving. De Omgevingswet is uitgewerkt in 4 Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB) en een ministeriële regeling (Omgevingsregeling). Het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) voorziet in de juridische borging van het nationaal ruimtelijk beleid. Het bevat regels die de beleidsruimte van andere overheden ten aanzien van de inhoud van ruimtelijke plannen inperken, daar waar nationale belangen dat noodzakelijk maken. Het Bkl stelt eisen aan activiteiten die invloed kunnen hebben op de kwaliteit van de leefomgeving.	De Omgevingswet beschrijft waarover een gemeente regels mag en moet stellen, en waarover niet. Dit is verder uitgewerkt in hoofdstuk 5 van het Besluit kwaliteit leefomgeving in de vorm van instructieregels. Het wijzigingsbesluit moet voldoen aan de instructieregels van het Bkl. Relevant voor omgevingsplannen is onder andere het waarborgen van de veiligheid, beschermen van het waterbelang, beschermen van gezondheid en milieu, beschermen van rijksinfrastructuur en beschermen van landschappelijke en stedenbouwkundige waarden en cultureel erfgoed. Daarnaast bevat afdeling 16.4 van de Omgevingswet het kader voor milieueffectrapportage.
Ontwerp Nota Ruimte - 2025 [ref. 7]	De Nota Ruimte geeft richting aan de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland. De Nota is bindend voor het Rijk en richtinggevend voor het bestuurlijk handelen van onder andere gemeenten. De nationale belangen waar de Nota Ruimte zich op richt zijn: 1 een goede en gezonde leefomgevingskwaliteit; 2 een woningvoorraad die aansluit op de woonbehoeften; 3 een veilige, robuuste en duurzame hoofdinfrastructuur voor mobiliteit van personen, goederen en grondstoffen; 4 voedselzekerheid en een duurzame voedsel- en agroproductie; 5 een aantrekkelijk ruimtelijk-economisch vestigingsklimaat; 6 een toekomstbestendige, circulaire economie; 7 een betrouwbare, betaalbare en veilige energievoorziening en bijbehorende energiehoofdinfrastructuur; 8 nationale veiligheid en ruimte voor militaire activiteiten; 9 klimaatbestendig en klimaatneutraal in 2050; 10 waterveiligheid, goede waterkwaliteit, beschikbaarheid van zoetwater en voldoende drinkwater; 11 een kwalitatief hoogwaardige digitale connectiviteit;	Het plan heeft raakvlakken met verschillende nationale belangen. In hoofdzaak draagt het opstellen van Wijzigingsbesluit omgevingsplan Buitengebied Zuidwest bij aan een duurzame en toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijke gebied. Gezien het hoge abstractieniveau van de nationale belangen uit de Nota Ruimte, heeft de Nota Ruimte, naast de doelstellingen voor het landelijke gebied geen directe implicaties voor het omgevingsplan. De nationale belangen zijn namelijk verder uitgewerkt in concrete programma's of wetgeving zoals het Besluit kwaliteit leefomgeving (hierboven).

Wetgeving/beleid	Toelichting	Relevantie voor omgevingsplan en MER
	12 vitale natuur en biodiversiteit; 13 cultureel erfgoed en landschappelijke kwaliteiten van (inter)nationale betekenis.	
Nationaal Waterprogramma [ref. 8] Programma Ruimte voor Defensie [ref. 9] Programma Energiehoofdstructuur [ref. 10]	De nationale belangen worden verder geconcretiseerd in meer uitvoeringsgerichte programma`s: - voor Rijkswater en hoofdvaarwegen (Nationaal Waterprogramma); - nationale veiligheid (Ruimte voor Defensie); - betrouwbare en veilige energievoorziening (Programma Energiehoofdinfrastructuur).	Deze programma`s hebben geen directe invloed op het plan-MER, en het Wijzigingsbesluit omgevingsplan Buitengebied Zuidwest in voorbereiding. Er is geen rijkswater, dan wel energiehoofdinfrastructuur in het plangebied gelegen. Ook is hierbinnen geen zoekzone voor militaire activiteiten aangewezen.
Ontwerp Programma Overgedragen Milieuregels Omgevingswet - 31-03-2025 [ref. 11]	Dit programma geeft de beleidsachtergrond en een inhoudelijke analyse van de door het rijk aan de gemeente overgedragen milieuregels (Bruidsschat).	Het programma benoemt de beleidsruimte die de gemeente heeft bij het opstellen van het omgevingsplan, meer specifiek het aanpassen van de Bruidsschat. Daarbij kan gebruik gemaakt worden van de informatie uit dit programma en het bijhorende plan-MER.

4.1.2 Provinciale kaders

In onderstaande tabel zijn de relevante kaders van de provincie weergegeven.

Tabel 4.2 Relevante wettelijke- en beleidskader Provincie

Wetgeving/beleid	Toelichting	Relevantie voor omgevingsplan en MER
Ruimtelijk arrangement Rijk - Provincie Fryslân 2025 [ref. 12]	De provincie hanteert de indeling van drie bewegingen, die overeenkomen met de bewegingen van de ontwerp Nota Ruimte: 1 een nieuw evenwicht tussen landbouw en natuur in een klimaatbestendig Fryslân; 2 een fossielvrije en circulaire samenleving; 3 sterke steden en dorpen, in een leefbaar, vitaal en verbonden Fryslân.	Onder opgave landbouw en ruimte wordt benoemd dat het Rijk en provincie samenwerken aan het beter beschermen van landbouwgrond. Dit betekent voor het omgevingsplan dat het beleid moet samenhangen met de doelen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR), de Natuurherstelverordening (NHV) en de Kaderrichtlijn Water (KRW). Hierdoor worden de gebieden toekomstbestendig gemaakt voor de landbouw.
Omgevingsverordening & Omgevingsvisie provincie Fryslân - De Romte Diele [ref. 4]	De Omgevingsvisie 'De Romte Diele' beschrijft welke maatregelen de provincie Fryslân neemt om de basiskwaliteiten van de Friese leefomgeving te borgen. De visie verwoordt de ambitie en de doelstellingen voor de komende 25 jaar. De visie omvat vier urgente opgaven:	De omgevingsverordening stelt instructieregels voor het omgevingsplan onder meer over de mogelijkheden voor ontwikkelingen in het landelijk gebied. In het omgevingsplan moet rekening worden gehouden met de archeologische verwachtingswaarden en met de landschappelijke- en cultuurhistorische

Wetgeving/beleid	Toelichting	Relevantie voor omgevingsplan en MER
	1 Fryslân vitaal, leefbaar en bereikbaar houden; 2 de energietransitie krachtig voortzetten; 3 Fryslân klimaat adaptief inrichten; 4 de biodiversiteit versterken. De ambities uit de omgevingsvisie van de provincie Fryslân zijn (juridisch) vertaald in de omgevingsverordening.	kernkwaliteiten. In hoofdstuk 5 van de omgevingsverordening worden regels gesteld over natuur. Hoofdstuk 6 van de omgevingsverordening gaat in op het thema energie. De verordening stelt ook direct werkende regels voor activiteiten: bijvoorbeeld over houtopstanden.
Ontwerp-gebiedsprogramma provincie Fryslân 2023 [ref. 13]	In het Fries Programma Landelijk Gebied, afgekort FPLG, is van 2022-2025 samengewerkt aan het Frysk Programma Landelijk Gebied (FPLG), als Friese invulling van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Het programma is gestopt, maar er wordt nog wel samen gewerkt aan de vier doelen in het landelijk gebied: natuur, water, klimaat en landbouw. De uitvoering van de Maatregelpakketten Landelijk Gebied is hierbij een belangrijk onderdeel.	De gemeente De Fryske Marren wil onderzoeken wat de effecten zijn van bijvoorbeeld de uitbreiding van de toegestane nevenactiviteiten bij een grondgebonden agrarisch bedrijf. Gedacht kan worden aan het verwerken, bewerken of vergisten van mest, of daarmee vergelijkbare activiteiten. De doelstellingen die zijn omschreven in het ontwerpgebiedsprogramma van de provincie Fryslân (2023), waaronder de reductie van stikstofemissie, kunnen hierop van invloed zijn.
Actieplan Friese Landbouwagenda 2021-2030 - provincie Fryslân [ref. 14]	In de Friese Landbouwagenda beschrijft de provincie de ambitie om de landbouw in Fryslân te ontwikkelen naar vijfsterren natuur-inclusieve kringlooplandbouw. In deze ambitie komen de volgende aspecten naar voren: - een landbouw die grondgebonden is en gericht op herstel van de biodiversiteit; - een landbouw die gericht is op circulaire bedrijfsvoering, met oog voor een gezonde bodem en een goede kwaliteit (grond)water.	De gemeente De Fryske Marren wil inspelen op het belang van duurzame landbouw, het behoud van het karakter van het Friese Landschap en het afnemen van de leegstand van bebouwing. In het omgevingsplan van De Fryske Marren wordt er in ieder geval gewerkt met restrictiegebieden voor grondwaterbeschermingsgebieden en natuur- en bosgebied.
Agenda IJsselmeergebied 2050 [ref. 15] en Ruimtelijke Verkenning IJsselmeergebied [ref. 16]	In de Agenda IJsselmeergebied staan de afspraken tussen de betrokken vijf ministeries, de vier provincies, 32 gemeenten, zes waterschappen, belangenverenigingen en bedrijfsleven. Het kernprincipe is dat bij toekomstige projecten een verbinding wordt gelegd tussen ontwikkelingen in het water en op het daaromheen liggende land. De vijf doelen van een Toekomstbestendig IJsselmeergebied zijn: 1 voldoende en kwalitatief schoon (zoet)water; 2 het borgen van waterveiligheid van binnendijkse gebieden met dijken, spuisluizen en pompen; 3 het behoud en versterken van het aquatisch ecosysteem van het gehele blauwe hart; 4 versterking van de ruimtelijke kwaliteit; 5 het versterken van de economische vitaliteit van het IJsselmeergebied.	Het plangebied ligt aan het IJsselmeergebied. De doelstellingen die zijn vastgelegd voor het verhogen van de waterkwaliteit komen terug in de visie van het Wetterskip.

4.1.3 Gemeentelijke kaders

In onderstaande tabel zijn de relevante kaders van de gemeente weergegeven.

Tabel 4.3 Relevante wettelijke- en beleidskader gemeente

Wetgeving/beleid	Toelichting	Relevantie voor omgevingsplan en MER
Omgevingsvisie De Fryske Marren [ref. 3]	De Omgevingsvisie heeft betrekking op alle terreinen van de fysieke leefomgeving, zoals verkeer, vervoer, milieu, water, natuur, landbouw en cultureel erfgoed. In deze visie staan drie thema's centraal: - naar een gezond en vitaal platteland (Landelijk gebied); - goed wonen en leven voor iedereen in het bebouwd gebied (Bebouwd gebied); - naar duurzame energie en mobiliteit in een toekomstige economie (Infrastructuur bedrijvigheid en energie).	Het omgevingsplan van de gemeente De Fryske Marren zal aansluiten op de omgevingsvisie. Deze visie komt ook terug in de nota van uitgangspunten. De drie thema's (landelijk gebied, bebouwd gebied en infrastructuur, bedrijvigheid en energie) kunnen als leidraad dienen voor de te onderzoeken alternatieven. Waaronder het beschermen van het landschap, het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden en duurzame energie.
Programma recreatie en toerisme De Fryske Marren [ref. 17]	Het programma is onderdeel van de gemeentelijke Omgevingsvisie. Hierbij ligt de nadruk op logiesaccommodaties. Vanuit het programma is een ontwikkelkader opgesteld waaraan nieuwe initiatieven getoetst worden.	Het programma past bij kader 20 van de Ontwerpnota (toestaan van recreatieappartementen via omgevingsvergunning) en bij kader 31 (toestaan van kleinschalige recreatieve voorzieningen bij bedrijf, horeca of maatschappelijke voorzieningen). Het programma gaat uit van jaarronde verblijfsrecreatie. In de Ontwerpnota wordt echter uitgegaan van een blijvende beperking op kleinschalig kamperen in de periode 15 maart- 31 oktober.
Programma Duurzaamheid De Fryske Marren [ref. 18]	Het Duurzaamheidsprogramma De Fryske Marren richt zich op duurzame landbouw, de energietransitie en de ontwikkeling van een circulaire economie. De gemeente wil invasieve exoten tegengaan en stimuleert het gebruik van inheemse soorten. Daarnaast liggen er kansen voor duurzame mobiliteit en het gebruik van brandstoffen. De gemeente biedt bovendien ruimte voor ecotoerisme. Dat is een vorm van toerisme, waarbij rekening wordt gehouden met de bescherming van natuur, milieu en cultuur.	Het programma sluit op meerdere vlakken aan op de ontwerpnota van De Fryske Marren. Natuurinclusieve landbouw komt terug in kader 1 en kader 37 sluit aan bij de ambities om aardgasvrij te zijn in 2050.
Omgevingsplan [ref. 1]	Het omgevingsplan bevat alle gemeentelijke regels voor de fysieke leefomgeving. Onderdeel van het tijdelijk omgevingsplan zijn alle vigerende bestemmingsplannen, beheersverordeningen en verordeningen met betrekking tot de fysieke leefomgeving.	Zie paragraaf 2.2.1.

4.1.4 Waterschapskaders

In onderstaande tabel zijn de relevante kaders van het waterschap weergegeven.

Tabel 4.4 Relevante wettelijke- en beleidskader waterschap

Wetgeving/beleid	Toelichting	Relevantie voor omgevingsplan en MER
Blauwe Omgevingsvisie Wetterskip	Vanuit de Visie Fryslân Klimaatbestendig 2050 heeft Wetterskip Fryslân acht leidende principes om de watertaken goed te kunnen uitvoeren. Deze principes omvatten onder meer het behoud van een duurzame zoetwaterbalans, het verbeteren van bodemvitaliteit en waterkwaliteit, en het waarborgen van waterveiligheid.	De belangen van het waterschap uit deze watervisie zijn uitgewerkt tot direct werkende regels in de Waterschapschapsverordening. Deze visie heeft daarmee geen directe invloed op het plan-MER, en het omgevingsplan in voorbereiding.
Waterschapsverordening Wetterskip Fryslân 2023	De Waterschapsverordening bevat de regels die het waterschap hanteert bij de bescherming van waterkeringen, watergangen en bijbehorende gemalen, stuwen, sluizen, en zo voort.	In het omgevingsplan, en plan-MER moeten de waterbelangen, die voor het waterschap in deze verordening concreet zijn uitgewerkt, goed worden meegenomen.

5

ONDERZOEKSAANPAK

Dit hoofdstuk beschrijft de beoogde reikwijdte en detailniveau van het op te stellen MER. Het bevat de beschrijving van de referentiesituatie voor het plan-MER, de uitgangspunten voor alternatieven, de te beoordelen milieuaspecten en de methodiek voor de effectbeoordeling. Ook wordt een korte toelichting op de alternatieven beschreven.

5.1 Uitgangspunten

Het MER beschrijft en beoordeelt de effecten van alternatieven aan de hand van de volgende uitgangspunten.

5.1.1 Relevante wetgeving en beleidskaders

In het plan-MER wordt de relevante wetgeving en de beleidskaders toegelicht en wordt bekeken in hoeverre het plan en de randvoorwaarden, die volgen uit deze kaders, in overeenstemming zijn met elkaar.

5.1.2 Referentiesituatie

De referentiesituatie is het startpunt van de effectbepaling in het MER. De referentiesituatie voor het plan-MER is de situatie die op termijn zou ontstaan als de wijziging omgevingsplan Buitengebied Zuidwest niet wordt uitgevoerd. Het buitengebied Zuidwest is omschreven in hoofdstuk 3. De referentiesituatie is de huidige, feitelijke situatie, uitgezonderd illegale activiteiten waarbij ook autonome ontwikkelingen (zie paragraaf 5.1.3) in acht worden genomen.

5.1.3 Autonome ontwikkelingen

Hieronder zijn ontwikkelingen weergegeven die mogelijk als autonome ontwikkelingen of trends worden meegenomen in de referentiesituatie. Een autonome ontwikkeling is een ontwikkeling die ook plaatsvindt zonder de wijziging van het omgevingsplan. Het gaat enerzijds om beleidsmatige ontwikkelingen en wetgeving. Anderzijds gaat het om externe ontwikkelingen, zoals klimaatverandering. De belangrijkste ontwikkelingen voor de gemeente De Fryske Marren worden hieronder beschreven. Deze worden in het plan-MER nader onderbouwd.

Landbouwsector
In de Ontwerpnota van uitgangspunten staat dat er een landbouwtransitie en transformatie van het landelijk gebied wordt verwacht. In de provincie Friesland is het Fries Programma Landelijk Gebied (FPLG) [ref. 13] gestart, maar zijn door de ontwikkelingen van de afgelopen jaren in de landelijke politiek sommige onderdelen stopgezet. Met de inzet van Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) wil de provincie binnen het FPLG doelen stellen voor: stikstofreductie, uitbreiding natuurareaal, instandhoudingsdoelen natuurkwaliteit, hydrologische doelen, groenblauwe dooradering, schoon oppervlakte- en grondwater, goede toestand grondwaterlichamen, goede zoetwaterbeschikbaarheid, reductie van uitstoot van broeikasgassen,

koolstofvastlegging, circulariteit/herkomst inputs, gewasdiversiteit, bodemkwaliteit en diergezondheid en dierwelzijn. Verder worden landelijk binnen de agrarische sector de volgende ontwikkelingen verwacht:

- er stoppen voornamelijk kleinere agrarische bedrijven. De gemiddelde omvang van agrarische bedrijven neemt toe;
- groei van de grotere bedrijven zal afvlakken en verder van Natura 2000-gebieden plaatsvinden (gelet op de strikte Natura 2000-wetgeving voor nieuwvesting/groei);
- de opeenstapeling van (mest)regelgeving voor melkveehouderijen kan voor meer druk op het verdienmodel zorgen;
- eisen voor dierenwelzijn hebben effect op de ontwikkeling van bedrijven. Dit betekent dat sommige investeringen niet meer rendabel zijn, en anderzijds zal een aantal bedrijven minder dieren gaan houden, omdat er meer ruimte per dier wordt voorzien;
- de investering in onder andere emissiereductie kan door een gedeelte van de bedrijven niet worden opgebracht binnen de verdiencapaciteit van het bedrijf en de resterende arbeidsjaren van de ondernemer, waardoor dergelijke bedrijven (vroegtijdig) beëindigd worden.

Voorbereidingsbesluit Sierteelt

Vooruitlopend op een wijziging van het omgevingsplan heeft de gemeenteraad alvast een verbod ingesteld voor sierteelt op percelen waar dat nog niet plaatsvindt: dus geen nieuwvestiging van sierteelt en ook geen uitbreiding van sierteelt. De gemeenteraad heeft dit vooralsnog gedaan via het nemen van een voorbereidingsbesluit [ref. 21].

Externe ontwikkeling: klimaatverandering

Als gevolg van klimaatverandering worden meer extremen in het weer verwacht. Voor de beschrijving van de effecten van klimaatverandering is gebruik gemaakt van de KNMI-klimaatscenario's. De belangrijkste uitkomsten van de klimaatscenario's zijn:

- temperatuur: er zijn meer zomerdagen en tropische nachten en minder ijs- en vorstdagen. Hittegolven komen steeds vaker voor en worden heter. Hittestress doet zich voornamelijk voor in stedelijke gebieden;
- neerslag: in een warmer klimaat gaat het 's winters meer regenen en komen extreme buien 's zomers vaker voor. De winters worden natter, de zomers juist droger. Als het regent in de zomer, regent het harder;
- droogte: 's zomers regent het minder en verdampt er meer vocht uit de bodem. Daardoor komt langdurige droogte vaker voor;
- zonnestraling: de lucht in Nederland wordt steeds schoner en er zijn steeds minder wolken. Daardoor is er meer zon en dus extra opwarming.

Beleidsmatige ontwikkeling: Veenweideprogramma

Door het huidige peilbeheer, ontwatering en kerende grondbewerking in dit gebied treedt oxidatie van veengronden op. Om de veenoxidatie en de daaraan gekoppelde CO_2-uitstoot en bodemdaling te beperken zijn in het Friese Veenweideprogramma [ref. 22] maatregelen opgenomen om de oxidatie van veen te beperken. Door de uitvoering van het Friese veenweideprogramma wordt de oxidatie van veen in de 'kansrijke' gebieden (met een dik veenpakket) vertraagd door peilverhoging, terwijl in de andere delen de maaivelddaling doorgaat.

Biodiversiteit en areaal natuurgebieden

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en de Natura 2000-gebieden zijn van belang voor de Vogel Habitat Richtlijn-doelen (VHR). Veel VHR-doelen zijn gekoppeld aan de Natura 2000-gebieden. Voor die gebieden zijn habitattypen en habitat- en vogelrichtlijnsoorten aangewezen met bijbehorende instandhoudingsdoelstellingen (behoud of verbetering). In Natura 2000-beheerplannen is beschreven met welke maatregelen de doelen worden gerealiseerd.

Natura 2000-gebied De Oudegaasterbrekken

Het Natura 2000-gebied De Oudegaasterbrekken (de Fluessen) ligt deels binnen het buitengebied Zuidwest van De Fryske Marren. Dit Natura-2000 is afgebeeld op afbeelding 5.3. Voor Natura 2000 geldt dat de provincie verplichtingen heeft ten aanzien van het voorkomen van verslechtering en het bijdragen aan het behalen van instandhoudingsdoelstellingen. De doelen voor Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving

zijn het behoud van de kwaliteit van het gebied voor diverse habitattypen, en voor sommige habitattypen, zoals de Noordse woelmuis, het verbeteren van de habitatkwaliteit.

Afbeelding 5.1 Begrenzing Natura 2000-gebied (excl. IJsselmeergebied, bron: Atlas Leefomgeving)

Areaal natuur

De realisatie van het Natuurnetwerk is onderdeel van het Natuurpact (2013) tussen Rijk en provincies, waarin afspraken zijn gemaakt over het Nederlands natuurbeleid tot 2027. De begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland gebied is weergegeven op afbeelding 5.4. In het Natuurbeheerplan [ref. 5], dat de gedeputeerde staten jaarlijks vaststelt, zijn de kenmerken en waarden van gebieden zoals het Natuurnetwerk Nederland gebied vastgelegd. Regels in het omgevingsplan moeten gericht zijn op de bescherming, instandhouding, verbetering en ontwikkeling van de kenmerken en waarden die onderdeel vormen van het Natuurnetwerk Nederland (Artikel 2.39 Omgevingsverordening provincie Friesland).

Afbeelding 5.2 Begrenzing Natuurnetwerk Nederland (bron: Atlas Leefomgeving)

Waterkwaliteit

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is in 2000 ingesteld en heeft als doel de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater in Europa te waarborgen [ref. 23]. Het Nederlandse KRW-beleid valt onder de verantwoordelijkheid van de minister van Infrastructuur en Waterstaat. De KRW-doelstellingen raken verschillende sectoren, zoals de uitvoering van KRW-maatregelen en uitstoot van schadelijke stoffen van landbouw en industrie. Daarom kan de uitvoering van de KRW gezien worden als een samenwerking tussen alle overheden onder regie van het Rijk.

Het Wetterskip Fryslân adviseert om voor een aantal oppervlaktewaterlichamen de begrenzing en typering aan te passen aan de feitelijke situatie in het veld. De provincie volgt dit advies op. Het betreft kleine wijzigingen, die de totale ambitie niet aantasten (KRW-Nota Fryslân 2022-2027 [ref. 24]). De verbeteropgaven voor waterkwaliteit in het kader van de KRW is een internationale verplichting die voor 2027 gerealiseerd moet worden.

Verzwaring energienet

Nederland schakelt om naar een duurzame energievoorziening. Er wordt steeds meer groene stroom geproduceerd, die via het elektriciteitsnet getransporteerd moet worden (het terug leveren van stroom). In het buitengebied kan de opwek van duurzame energie, bijvoorbeeld in de vorm van kleine windmolens bij bedrijven en zon op dak, de druk op het energienetwerk vergroten. Liander is voornemens om het huidige regelstation (RS) Harich te vervangen en uit te breiden. Het onderzoek naar netcongestie is lopend.

Als gevolg van deze toenemende vraag naar elektriciteit en anderzijds de toenemende teruglevering van elektriciteit op het net door duurzame energieopwekking is het noodzakelijk de capaciteit van het elektriciteitsnet te vergroten. Daarom investeren de Nederlandse netbeheerders de komende jaren in een versterking van de capaciteit. Het kabinet neemt maatregelen om het net sneller uit te breiden. De verwachting is dat deze netcongestieproblemen zijn opgelost omstreeks 2032 (prognose van TenneT).

Demografische ontwikkelingen

Eén van de belangrijkste trends in de demografie van Nederland is de voortgaande vergrijzing. De gemeente De Fryske Marren heeft net als de rest van Fryslân steeds meer te maken met vergrijzing. Zo is de verwachting dat er in 2040 meer dan 3.400 65-plussers meer zijn dan in 2025 [ref. 25]. Dat is een toename van 26 procent. Op dit moment is 26 procent van de inwoners van De Fryske Marren 65 jaar of ouder. Daarmee is de vergrijzing in De Fryske Marren sterker dan elders in Fryslân. Verder neemt de levensverwachting toe, waardoor het aantal mensen boven de 75 jaar toeneemt. Dit wordt ook wel dubbele vergrijzing genoemd [ref. 26].

Naast vergrijzing is er in De Fryske Marren ook ontgroening. In 2025 zijn er ruim 1.500 (-17 %) minder kinderen (0-14 jaar) dan in 2014 [ref. 25]. De verwachting is dat het aantal kinderen de komende jaren traag blijft dalen, en rond 2030 stabiliseert. Die krimp werkt daarna langer door. De kinderen die niet geboren worden gaan ook niet naar school. Mede hierdoor zijn er de afgelopen jaren een aantal basisscholen gesloten in De Fryske Marren [ref. 27]. Dat is nu merkbaar in het voortgezet onderwijs en straks op het mbo en hoger onderwijs. Komende jaren zal de instroom op de arbeidsmarkt hierdoor ook geringer zijn. De landelijke trend is dat in minder verstedelijkte gebieden vergrijzing in grotere mate aan de orde is dan in stedelijke regio's. De vergrijzing zorgt in de toekomst voor een stevige toename van de zorgvraag, met als gevolg een behoefte aan (mantel)zorgwoningen en zorgconcepten in het buitengebied. Daarnaast speelt in het buitengebied dat er een gebrek is aan bedrijfsopvolgers als het gaat om agrarische bedrijven.

Woningen

Er zijn in 2025 zo'n 52.000 inwoners in de gemeente De Fryske Marren [ref. 28]. De gemeente De Fryske Marren heeft een uitvoeringsprogramma woningbouw waarmee gewerkt wordt aan voldoende woningen.

Werkgelegenheid
De Fryske Marren telt ruim 5.000 bedrijven, met name actief binnen het midden- en kleinbedrijf (mkb). In 2023 bedroeg het werkloosheidspercentage 3,1 %, lager dan het gemiddelde in Fryslân en in Nederland (3,6 %) [ref. 28]. In 2024 had 11 % van de inwoners moeite om rond te komen. Dat is lager dan gemiddeld in Fryslân (12 %) en in Nederland (13 %) [ref. 29].

5.1.4 Zichtjaar

Als zichtjaar, het jaar waarvoor in het plan-MER de effecten worden bepaald, wordt in beginsel 2040 als zichtjaar gehanteerd.

5.2 Reikwijdte - te onderzoeken alternatieven

Het plan-MER moet redelijke alternatieven bevatten die op milieueffecten worden beoordeeld. Een redelijk alternatief is een alternatief dat voldoet aan de doelstelling van het Wijzigingsbesluit omgevingsplan Buitengebied Zuidwest (hoofdstuk 2), rekening houdend met de verwachte autonome ontwikkelingen. Het op te stellen MER beschrijft en beoordeelt de effecten van deze alternatieven. Daarmee wordt duidelijk welke voor- en nadelen bepaalde alternatieven hebben. Deze inzichten worden gebruikt om een keuze te maken over het wijzigingsbesluit.

5.2.1 Totstandkoming alternatieven

Voor het plan-MER zijn op basis van de ambities uit de Omgevingsvisie De Fryske Marren en de 'Ontwerpnota van uitgangspunten wijziging omgevingsplan deelgebied Buitengebied Zuidwest' onderstaande alternatieven gedefinieerd:
- basisalternatief, beleidsneutrale overgang;
- alternatief voor het beschermen van het landelijk gebied; en
- alternatief voor een duurzaam en toekomstbestendig landelijk gebied.

De alternatieven worden hierna verder toegelicht. Deze alternatieven zijn daarna verder uitgewerkt tot een maatregelpakket op basis van de ontwerpnota van uitgangspunten voor de wijziging van het omgevingsplan voor Buitengebied Zuidwest. In deze ontwerpnota zijn al potentiële oplossingsrichtingen gedefinieerd die verder in de regels van het omgevingsplan kunnen worden uitgewerkt. Op basis van deze maatregelen en de ruimte die vanuit de provinciale verordening geboden wordt zijn de alternatieven verder uitgewerkt. De verschillende thema's activiteiten uit de ontwerpnota zijn aangehouden. Dit zijn: agrarische sector, wonen, niet-agrarische bedrijvigheid, recreatie en toerisme, energietransitie en spuitzonering en gewasbeschermingsmiddelen.

Voor alle alternatieven gelden de volgende uitgangspunten:
- landschappelijke- en natuurwaarden zullen de basis vormen voor plannen, het gebruik van de Landschapsbiografie Súdwesthoeke is daarbij een goede basis;
- historische bebouwing wordt in stand gehouden door een vergunningplicht voor sloop en aanwijzing als monument of karakteristiek bouwwerk. Hoofdvorm karakteristiek pand blijft behouden;
- inpassing van cultuurhistorische waarden in ruimtelijke ontwikkeling en beschermen waar nodig: molenbiotopen, historische dijklichamen, verkavelingsstructuren, het open landschap dat binnen het beschermde stadsgezicht van Sloten valt;
- er wordt rekening gehouden met de archeologische verwachtingenkaart, ontwikkelingen zijn mogelijk met respect voor deze verwachtingswaarden;
- er wordt niet meegewerkt aan proefboringen en winning van gas.

Op basis van de effectbeoordeling in het plan-MER wordt vervolgens een voorkeursmaatregelenpakket (voorkeursalternatief) samengesteld uit de maatregelen van de verschillende alternatieven. Dit voorkeursalternatief wordt uiteindelijk in het omgevingsplan verder uitgewerkt.

5.2.2 Alternatief 1: Basisalternatief, beleidsneutrale overgang

Het basisalternatief beschrijft een beleidsneutrale doorontwikkeling, waarbij verwachte autonome ontwikkelingen worden meegenomen. Daarnaast richt het zich op het opnieuw bestendigen van planologische ruimte die nu niet of nauwelijks benut wordt. In dit alternatief blijven de bestaande ontwikkelregels behouden, zoals deze momenteel gelden.

Door vergrijzing en ontgroening wordt verwacht dat er extra agrarische (bouw)grond vrijkomt. Daarnaast kan een afname van het aantal veehouderijen tot gevolg hebben dat (een deel van) de graslanden van veehouderijen worden omgezet naar andere (intensievere) teelten. Dit alternatief kan als referentiekader fungeren voor alternatief 2 en 3. De huidige regelingen vanuit de bestemmingsplannen en verordeningen worden hierbij aangehouden, hieronder valt ook het voorbereidingsbesluit Sierteelt.

Dit alternatief brengt in kaart wat de effecten zijn van de ontwikkelruimte in de geldende regeling zonder versoepelingen of verruimingen ten opzichte van het geldende beleid.

In de regeling van bestaande bestemmingsplannen zijn diverse wijzigingsbevoegdheden opgenomen. Deze behoren niet tot de maximale planologische ruimte: de wijzigingsbevoegdheden zijn vervallen bij de omzetting tot een beheersverordening.

In de tabel in bijlage I zijn concrete voorstellen opgenomen voor alternatief 1.

5.2.3 Alternatief 2: Beschermen landelijk gebied

Alternatief 2 heeft als doelstelling het beperken van negatieve ruimtelijke- en milieueffecten in het landelijk gebied. Het benutten van de ontwikkelingsruimte van alternatief 1 en 3 kan op diverse milieuthema's tot knelpunten leiden (bijvoorbeeld voor Natura 2000-gebieden). Hiermee streeft alternatief 2 naar de huidige waarden in het landelijk gebied goed in beeld te brengen en deze als basis aan te houden voor initiatieven. Behoud van identiteit, landschap-, natuur- en cultuurwaarden prevaleert in dit alternatief. Hierin biedt dit alternatief ook een uitvoerbaar alternatief in het kader van Natura 2000 door geen ontwikkelingen toe te staan die een negatief effect hebben, zoals nieuwvestiging van intensieve veehouderijen, in het landelijk gebied.

In de tabel in bijlage I zijn concrete voorstellen opgenomen voor alternatief 2.

5.2.4 Alternatief 3: Duurzaam en toekomstbestendig landelijk gebied

In alternatief 3 ligt de focus op het stimuleren van duurzame economische ontwikkeling en transitie in het landelijk gebied, met aandacht voor nieuwe verdienmodellen. Het landelijk gebied staat voor grote uitdagingen, zoals stikstofreductie, energietransitie, klimaatverandering, en de verbetering van waterkwaliteit en biodiversiteit. Een veerkrachtige landbouwsector is daarin cruciaal voor het behoud van de identiteit van het landelijk gebied en voor het waarborgen van een duurzame toekomst voor de volgende generaties.

In de tabel in bijlage I zijn concrete voorstellen opgenomen voor alternatief 3.

5.2.5 Samenhang alternatieven

Van de bovengenoemde alternatieven worden de milieueffecten ten opzichte van de referentiesituatie beschreven en beoordeeld. Afbeelding 5.5 laat een schematisch overzicht van de drie alternatieven zien.

Afbeelding 5.5 Samenhang alternatieven

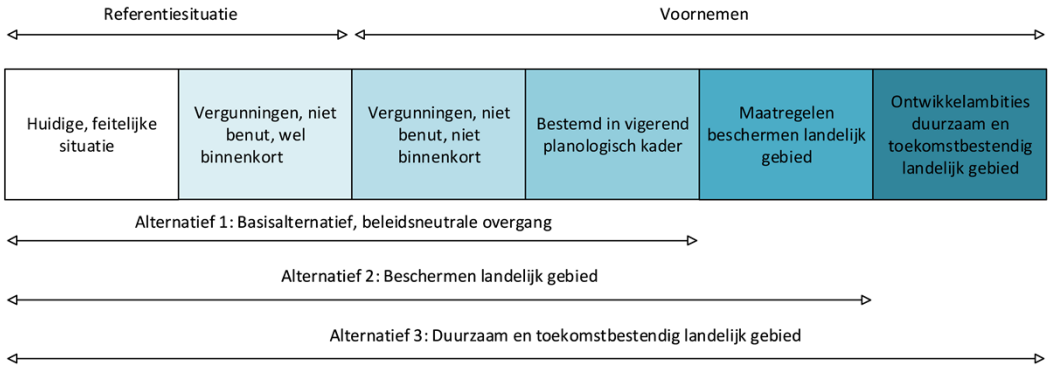

5.3 Detailniveau

5.3.1 Beoordelingskader en beoordelingswijze

In tabel 5.2 is het beoordelingskader opgenomen dat wordt gehanteerd voor het beoordelen van de effecten van de alternatieven (thema en criteria). De meeste milieuaspecten worden kwalitatief beoordeeld. Onderstaand beoordelingskader is het uitgangspunt. Door verder uitwerking van alternatieven of uitgangspunten kan aanpassing van het beoordelingskader nodig blijken. In het plan-MER wordt de beoordelingswijze per criterium uitgewerkt.

Tabel 5.1 Beoordelingskader

Thema	Criterium	Beoordelingswijze
verkeer	wegverkeer - afwikkeling	kwalitatief
geluid	geluidhinder op geluidgevoelige objecten	kwalitatief
lucht	beïnvloeding luchtkwaliteit	kwalitatief
geur	geurbelasting op geurgevoelige objecten	kwalitatief
bodem	bodemkwaliteit en bodemvitaliteit	kwalitatief
omgevingsveiligheid	plaatsgebonden risico en aandachtsgebieden	kwalitatief
gezondheid	gezondheidsbescherming	kwalitatief
klimaat	hinder en overlast door hitte/ droogte	kwalitatief
	overlast door piekbuien	kwalitatief
natuur	impact op Natura 2000-gebieden	kwantitatief

Thema	Criterium	Beoordelingswijze
	impact op overige beschermde gebieden (zoals weidevogelgebied, ganzenfoerageergebied en Natuurnetwerk Nederland)	kwalitatief
	biodiversiteit (waaronder beschermde soorten)	kwalitatief
water	oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit	kwalitatief
	oppervlaktewater- en grondwaterkwantiteit	kwalitatief
	impact op grondwaterbeschermingsgebied	kwalitatief
landschap en cultuurhistorie	landschappelijke kwaliteit (landschapstype en-structuur en ruimtelijk-visuele kenmerken)	kwalitatief
	cultuurhistorie (o.a. verkavelingsstructuur)	kwalitatief
archeologie	archeologische en aardkundige waarden	kwalitatief
licht	lichthinder voor omwonenden	kwalitatief

Voor elk van de alternatieven worden de effecten op de thema's uit het beoordelingskader bepaald en beoordeeld. De beoordeling van de effecten wordt gedaan ten opzichte van de referentiesituatie met behulp van de beoordelingsschaal in tabel 5.2.

Tabel 5.2 Beoordelingsschaal effectbepaling

Score	Toelichting
++	sterk positief effect
+	positief effect
0	verwaarloosbaar of neutraal effect
-	negatief effect
--	sterk negatief effect

5.3.2 Beoordelingswijze

Het MER voor het omgevingsplan sluit aan bij het abstractieniveau van de beleidsopties (alternatieven) die worden voorgesteld. In het plan-MER vindt een beoordeling van cumulatieve milieuaspecten plaats. Dit betekent dat een globale effectbeoordeling wordt uitgevoerd, waarbij de effecten kwalitatief of op basis van expert judgement worden beschreven en beoordeeld. Daarbij wordt gebruik gemaakt van open data en de (beleids)analyses.

In het Buitengebied Zuidwest is relatief veel beschermde natuur, waaronder het Natura 2000-gebied De Oudegaasterbrekken (de Fluessen). De negatieve effecten op het Natura 2000-gebied kunnen op voorhand niet worden uitgesloten. Daarom zal in het MER een Passende beoordeling worden opgenomen die zich richt op het Wijzigingsbesluit omgevingsplan Buitengebied Zuidwest.

5.3.3 Inhoud van het plan-MER

In het Omgevingsbesluit zijn de eisen vastgelegd die gelden voor de inhoud van een plan-MER voor een omgevingsplan (artikel 16.42 Omgevingswet). Deze eisen zijn vastgelegd in artikel 11.3 van het Omgevingsbesluit (Ob). Het plan-MER dat wordt opgesteld bevat in ieder geval:

1 een beschrijving van de inhoud van het plan en de redelijke alternatieven, de belangrijkste doelstellingen van het plan en het verband met andere relevante plannen en programma's;
2 een beschrijving van de relevante aspecten van de bestaande staat of kwaliteit van het milieu en de mogelijke ontwikkeling daarvan als het plan niet wordt uitgevoerd;
3 een beschrijving van de milieukenmerken van gebieden waarvoor de effecten van het plan aanzienlijk kunnen zijn;
4 een beschrijving van alle bestaande milieuproblemen die relevant zijn voor het plan, in het bijzonder de problemen in gebieden waar het belang van het beschermen van het milieu een belangrijke rol speelt;
5 een beschrijving van de wijze waarop de doelstellingen ter bescherming van het milieu die zijn vastgesteld op internationaal, communautair of nationaal niveau en andere milieuoverwegingen zijn betrokken bij het plan, voor zover zij relevant zijn voor het plan;
6 een beschrijving van de mogelijk aanzienlijke milieueffecten van de uitvoering van het plan en van de redelijke alternatieven, met inbegrip van een beoordeling van die milieueffecten;
7 de voorgenomen maatregelen om de aanzienlijke nadelige milieueffecten van de uitvoering van het plan te voorkomen, te beperken of zoveel mogelijk te compenseren;
8 een motivering van de selectie van de onderzochte alternatieven en een beschrijving van de wijze waarop de milieueffecten zijn vastgesteld en beoordeeld, met inbegrip van de moeilijkheden die bij het verzamelen van de vereiste informatie zijn ondervonden, zoals technische tekortkomingen of ontbrekende kennis;
9 een beschrijving van de voorgenomen monitoringsmaatregelen;
10 een niet-technische samenvatting van de op grond van de onderdelen 1 tot en met 9 verstrekte informatie.

6

VERVOLGSTAPPEN EN PARTICIPATIE

6.1 Inzage van de NRD

Als eerste stap in deze mer-procedure publiceert de gemeente De Fryske Marren de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD).

De gemeente plaatst de kennisgeving daarover in het Gemeenteblad en op de website www.defryskemarren/nl/omgevingsplan. De Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) wordt beschikbaar gesteld op deze pagina.

De NRD kan ook tijdens de genoemde termijn, tijdens openingsuren, op afspraak, worden gelezen bij:
- de centrale balie van het gemeentehuis Herema State 1 te Joure;
- het servicepunt te Balk (Dubbelstraat 1);
- het servicepunt te Lemmer (Vissersburen 88).

Reageren op de NRD kan op 3 manieren: per brief, digitaal of via een gesprek.

Per brief
Schrijf uw reactie in een brief, zet uw handtekening en adres onder de brief en stuur deze naar:
College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente De Fryske Marren
Postbus 101
8500 AC Joure

Digitaal
Verstuur uw zienswijze per mail naar info@defryskemarren.nl.

Via een gesprek
U kunt ook in gesprek gaan met een medewerker van het team Ruimtelijke Ontwikkeling die betrokken is bij de totstandkoming van de NRD. U kunt een afspraak maken via 14 05 14.

6.2 Procedure mer en omgevingsplan

De procedure voor het opstellen van een plan-mer en een wijziging van het omgevingsplan verloopt in volgende stappen:
- stap 1: opstellen NRD en nota van uitgangspunten omgevingsplan;
- stap 2: NRD en kennisgeving voornemen wijziging omgevingsplan en participatie;
- stap 3: opstellen concept plan-MER en concept wijzigingsbesluit omgevingsplan;
- stap 4: concept plan-MER en concept wijzigingsbesluit omgevingsplan;
- stap 5: plan-MER en ontwerp wijzigingsbesluit;
- stap 6: ter inzagelegging ontwerp wijzigingsbesluit en plan-MER;
- stap 7: vaststelling plan-MER en wijzigingsbesluit omgevingsplan.

Deze stappen worden hieronder toegelicht.

Stap 1: opstellen NRD en nota van uitgangspunten

Gelijktijdig met het opstellen van de nota van uitgangspunten voor het wijzigingsbesluit Buitengebied Zuidwest wordt een Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) opgesteld. De NRD beschrijft de reikwijdte en het detailniveau van het plan-MER. De NRD definieert welke alternatieven de gemeente wil onderzoeken, welke milieuaspecten relevant zijn in het onderzoek en hoe het onderzoek plaatsvindt.

Stap 2: NRD en kennisgeving voornemen wijziging omgevingsplan en participatie

Met de kennisgeving voornemen wijziging omgevingsplan en participatie geeft de gemeente formeel te kennen het omgevingsplan te willen wijzigen, wat de aard en achtergrond van de wijziging is, en hoe stakeholders en betrokkenen daarover verder betrokken of geïnformeerd zullen worden. Dit is dan een vervolg op de eerste stappen in het participatieproces die al in 2025 zijn gezet. Vanaf het najaar van 2025 zijn namelijk twee inloopavonden gehouden en een avond voor belanghebbende organisaties over de ontwerpnota van uitgangspunten Wijzigingsbesluit omgevingsplan Buitengebied Zuidwest.

Met de kennisgeving van het voornemen tot wijziging van het omgevingsplan informeren we iedereen over het vervolg van het proces. Deze kennisgeving markeert samen met de publicatie van de NRD de start van de mer-procedure. Iedereen kan dan gedurende 6 weken een reactie indienen op de NRD. Reageren op de nota van uitgangspunten kan dan niet meer omdat deze nota dan al is vastgesteld.

De NRD wordt ook voorgelegd aan alle adviseurs en bestuursorganen die op grond van de Omgevingswet moeten worden geraadpleegd over de reikwijdte en het detailniveau van het MER (en wordt hun mening gevraagd). Voordat het MER wordt opgesteld stelt het college van burgemeester en wethouders, de reikwijdte en het detailniveau van het plan-MER vast aan de hand van de NRD, inclusief de reacties die over de NRD worden ingediend.

Stap 3: opstellen concept plan-MER en concept wijzigingsbesluit omgevingsplan

De alternatieven uit de NRD (zie paragraaf 5.2) worden - bijvoorbeeld op basis van de reacties - verder uitgediept samen met de gemeente. De alternatieven moeten goed aansluiten bij het voornemen, maar ook bij mogelijke keuzes die de gemeente bij het opstellen van de regeling moet maken.

Vervolgens worden de effecten van alle alternatieven bepaald en passend beoordeeld. Op basis van die milieu-informatie wordt een voorkeursalternatief samengesteld. Dat gebeurt in hoofdzaak op grond van de milieueffecten, maar ook andere overwegingen spelen daarbij een rol, zoals bijvoorbeeld kosten voor de gemeente, draagvlak, economische belangen. Daarna worden de milieueffecten van dit Voorkeursalternatief in het plan-MER beoordeeld. Met deze informatie wordt het voorkeursalternatief door de gemeente verder uitgewerkt in het concept wijzigingsbesluit omgevingsplan.

Stap 4: concept plan-MER en concept ontwerp wijzigingsbesluit omgevingsplan informeel ter inzage

Daarna vindt, nadat het college daartoe instemt, inspraak plaats over het concept plan-MER en concept ontwerp wijzigingsbesluit omgevingsplan. Iedereen mag zich uitspreken over de kwaliteit en volledigheid van het plan-MER en zijn mening geven over de inhoud van het concept Wijzigingsbesluit omgevingsplan Buitengebied Zuidwest.

Stap 5: plan-MER en ontwerp wijzigingsbesluit

Op basis van de inspraakreacties worden de concepten plan-MER en ontwerp wijzigingsbesluit uitgewerkt en waar nodig aangepast.

Stap 6: ter inzagelegging ontwerp

Vervolgens wordt kennisgegeven van het plan-MER en het ontwerp Wijzigingsbesluit omgevingsplan Buitengebied Zuidwest. Het plan-MER en het ontwerpwijzigingsbesluit worden gedurende 6 weken ter inzage gelegd. Eenieder heeft in deze fase de gelegenheid om zienswijzen in te dienen. Ook in dit stadium worden weer alle adviseurs en bestuursorganen op grond van de Omgevingswet geraadpleegd. De Commissie mer wordt gevraagd om in deze fase een toetsingsadvies over de kwaliteit van het plan-MER uit te brengen.

De reacties worden gebundeld en beantwoord in een nota zienswijzen. In het Wijzigingsbesluit omgevingsplan en het plan-MER wordt toegelicht of en hoe de zienswijzen en het toetsingsadvies van de Commissie mer hebben geleid tot aanpassingen. Alleen als er in het plan-MER wezenlijke informatie ontbreekt, wordt een aanvulling op het MER geschreven of komt er een aangepaste versie van het MER.

Stap 7: vaststelling en rechtsbescherming

De gemeenteraad betreft het plan-MER bij de besluitvorming over de wijziging van het omgevingsplan en over de ingediende zienswijzen. Tegen het besluit van de raad is beroep mogelijk bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State.

6.3 Participatie

Doorlopen participatie

De Omgevingswet stelt dat de gemeente bij de besluitvorming over het wijzigen van het omgevingsplan moet motiveren op welke wijze inwoners en andere partijen zijn betrokken. Participatie heeft op basis van de startnotitie participatie al deels plaatsgevonden op basis van de ontwerpnota van uitgangspunten wijziging omgevingsplan Buitengebied Zuidwest:

- overleg met samenwerkingspartners en/of andere betrokkenen/belanghebbenden zoals LTO, It Fryske Gea, Natuurorganisaties etc. Deze fysieke overleggen hebben op uitnodiging plaatsgevonden;
- twee inloopbijeenkomsten in het plangebied;
- er is een projectpagina op de website ingericht. Daarop staat allerlei informatie over het project zoals de planning en de inhoud van de ontwerpnota van uitgangspunten. Op deze pagina ook een webformulier ingericht waarmee inwoners, bedrijven en andere betrokkenen hun mening over de ontwerpnota van uitgangspunten konden geven. Daarnaast werd de mogelijkheid geboden om te reageren via de mail of via een brief. Ook werden mensen in de gelegenheid gesteld mondeling te reageren.

Vervolg participatie

Na de fase van de besluitvorming rond de uitgangspuntennotitie, wordt een voorontwerp van een wijzigingsbesluit opgesteld (tegelijkertijd met een concept plan-MER). Daar kunnen betrokkenen op reageren via een inspraakreactie. Dat kan per mail, brief, mondeling of een digitaal formulier. Ook worden zogenaamde spreekuren georganiseerd waarbij mensen langs kunnen komen en eventueel kunnen reageren op de voorgenomen regeling voor hun eigen perceel. Het voorontwerp-wijzigingsbesluit kunnen mensen dan raadplegen via internet. Ze kunnen dan hun perceel opzoeken en bekijken welke regels met daaraan gekoppelde activiteiten op hun perceel van toepassing is.

7

REFERENTIES

1 Gemeente De Fryske marren (z.d.) omgevingsplan projectsite via https://www.defryskemarren.nl/omgevingswet/omgevingsplan/.
2 Gemeente De Fryske Marren (2025), 'Uitgangspunten wijziging omgevingsplan deelgebied Buitengebied Zuidwest'.
3 Gemeente De Fryske Marren (2022), Omgevingsvisie de Fryske Marren.
4 Provincie Fryslân (2025), structuurvisie Grutsk op 'e Romte via grutsk_met_kaart.pdf.
5 Provincie Fryslân (2026), Natuurbeheerplan via Natuurbeheerplan 2026 | Fryslan.
6 Rijksoverheid (z.d.) Omgevingswet Besluit Kwaliteit Leefomgeving via wetten.nl - Regeling - Besluit kwaliteit leefomgeving - BWBR0041313.
7 Rijksoverheid (2025), Ontwerp Nota Ruimte via https://open.overheid.nl/documenten/8a149097-f4b1-49bb-b19e-8c5f4a0b3084/file.
8 Rijksoverheid (2022), Nationaal Waterprogramma 2022-2027 via Nationaal Water Programma 2022–2027 | Rapport | Rijksoverheid.nl.
9 Ministerie van Defensie (2025), Programma Ruimte voor Defensie via Nationaal Programma Ruimte voor Defensie.
10 RVO (z.d.), Programma Energiehoofdstructuur via Programma Energiehoofdstructuur | RVO.nl.
11 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (z.d.) Ontwerp Programma overgedragen milieuregels omgevingswet via Ontwerp-programma Overgedragen Milieuregels Omgevingswet vastgesteld | Ruimtelijke ordening Nederland.
12 Provincie Fryslân (2025), Ruimtelijk arrangement Rijk Provincie Fryslân via Ruimtelijk Arrangement Rijk - Provincie Fryslân | Besluit | Rijksoverheid.nl.
13 Provincie Fryslân (2023) FPLG via https://cuatro.sim-cdn.nl/fryslan/uploads/frysk_programma_landelijk_gebied_-_27_juni_2023.pdf?cb=B318Oklw.
14 Provincie Fryslân (2021), Actieplan Friese Landbouwagenda 2021-2030 via landbouwagenda-definitief-concept.pdf.
15 Ministerie Infrastructuur en Waterstaat (2018), Agenda IJsselmeergebied 2050 via Kennisbank | Waterrecreatie Nederland.
16 Platform IJsselmeergebied (2023), Ruimtelijke verkennings IJsselmeergebied via Ruimtelijke-Verkenning-IJsselmeergebied-Eindrapport.pdf.
17 Gemeente De Fryske Marren (2021), Programma recreatie en toerisme De Fryske Marren via https://repository.officiele-overheidspublicaties.nl/externebijlagen/exb-2021-75300/1/bijlage/exb-2021-75300.pdf.
18 Gemeente De Fryske Marren (2023), Duurzaamheidsprogramma via exb-2023-47320.pdf.
19 Wetterskip Fryslân (2023), Blauwe Omgevingsvisie via visie_fryslan_klimaatbestendig_2050-versie-20-juli-2023.pdf.
20 Wetterskip Fryslân (2023), Waterschapsverordening via Waterschapsverordening Wetterskip Fryslân | Lokale wet- en regelgeving.
21 Gemeente De Fryske Marren (2025), voorbereidingsbesluit Sierteelt via Voorbereidingsbesluit sierteelt Omgevingsplan gemeente De Fryske Marren | Lokale wet- en regelgeving.
22 Provincie Fryslân (2021), Veenweideprogramma via Het Friese Veenweideprogramma | informatie en links | Veenweide.
23 Europese Unie (2000), Kader Richtlijn Water via Richtlijn - 2000/60 - EN - EUR-Lex.
24 Provincie Fryslân (2021), KRW-Nota Fryslân 2022-2027 krw-notas.pdf.

25 Provincie Fryslân. (2024). Dashboard Prognose Bevolking en Huishoudens: Uitkomsten trendraming 2023-2050. https://staat-van-fryslan.hub.arcgis.com/pages/59f289c168b4409dba24044d868095eb.
26 CBS. (2025). Ouderen. https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/leeftijd/ouderen.
27 VNG Realisatie, & ABF Research. (2024). Waarstaatjegemeente.nl – API: Vestigingen BO – Gemeenten. https://www.waarstaatjegemeente.nl/viewer?workspace_guid=6ada9e88-943c-46f8 a31c-4d2736bcee59.
28 Planbureau Fryslân (2026), dashboard gemeente De Fryske Marren via Brede welvaart in beeld: Hoe staat de gemeente De Fryske Marren ervoor? - Planbureau Fryslân.
29 GGD Fryslân. (2025). Gezondheidsmonitor 19+. https://www.ggdfryslan.nl/professionals/cijfers-en-onderzoek/gezondheidsmonitor-19/.
30 Nationaal landschap (z.d.) Gaasterland. https://nationaallandschap.frl/gaasterland/.

Bijlage(n)

BIJLAGE: CONCEPT UITWERKING ALTERNATIEVEN TOT CONCRETE MAATREGELPAKKETTEN

De alternatieven zijn in onderstaande tabel verder uitgewerkt tot een concreet maatregelpakket op basis van de nota van uitgangspunten voor de wijziging omgevingsplan Buitengebied Zuidwest. In het plan-MER worden deze alternatieven uiteindelijk nog verder uitgediept.

In deze tabel wordt de volgende leeswijzer voor aangehouden:
- **vetgedrukt**: voorstel vanuit Nota uitgangspunten omgevingsplan Buitengebied Zuidwest;
- *schuingedrukt*: voorstel vanuit Omgevingsverordening Fryslân;
- standaard: voorstel vanuit bestaand planologische kader (zoals beheersverordening);
- <u>onderstreept</u>: voorstel voor alternatieve invulling.

Tabel I.1 Concretisering alternatieven

Alternatief → Dit betekent voor ↓		**Alternatief 1 - Basis, beleidsneutrale overgang**	**Alternatief 2 - Beschermen landelijk gebied**	**Alternatief 3 - Duurzaam en toekomstbestendig landelijk gebied**
Agrarische sector	Ruimte voor grondgebonden agrarische bedrijven	Maximale invulling van vergunde ruimte voor grondgebonden agrarische bedrijfsvoering. Overstap naar andere teelten is mogelijk. Enkele uitzonderingen (intensieve veehouderij en boomkwekerij) op daartoe aangewezen locaties worden in stand gehouden.	Geen nieuwe ruimte voor grondgebonden agrarische bedrijven.	**(Kader 1)** **Behoud bestaande planologische mogelijkheden, en faciliteren transitie naar duurzame grondgebonden landbouw. Dit betekent dat ook ruimte wordt geboden aan het verbouwen van vezelgewassen die de basis vormen voor biobased bouwen zoals lisbodde, vlas en hennep.**
	Uitbreiding bouwperceel grondgebonden agrarische bedrijven	Maximale invulling huidige bouwpercelen.	Geen uitbreiding van het bouwperceel toegestaan.	**(Kader 2)** **Met een omgevingsvergunning kunnen grondgebonden agrarische bedrijven uitbreiden naar maximaal 1,5 hectare als het bestaande bouwperceel kleiner is. De concrete invulling is maatwerk en verschilt per locatie.**
	Voorwaarden uitbreiding bouwperceel agrarische bedrijven	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.	**(Kader 3)** **1 landschappelijke inpassing volgens Nije pleats-methode bij uitbreiding boven 1 ha;** **2 noodzaak moet worden aangetoond;** **3 geen onevenredige afbreuk worden gedaan aan milieusituatie, waterhuishouding, de natuurlijke en landschappelijke waarden, cultuurhistorische en archeologische waarden, woonsituatie, bebouwingsbeeld en gebruiksmogelijkheden aangrenzende gronden.**
	Nieuwvestiging grondgebonden agrarische bedrijven en bebouwing	Nieuwvestiging van grondgebonden agrarische bedrijven en bebouwing is onder voorwaarden toegestaan (niet in milieubeschermingsgebieden, archeologisch en/of cultuurhistorisch waardevolle gebieden, binnen 250m van Natura 2000-gebieden).	**(Kader 4)** **Niet toestaan van nieuwe grondgebonden agrarische bedrijven/activiteiten.**	*Nieuwvestiging is mogelijk mits aangetoond kan worden dat er binnen de gemeente geen vrijkomend agrarisch perceel beschikbaar is. Voorwaarden uitbreiding ook voor nieuwvestiging van toepassing.*

Alternatief ➡ Dit betekent voor		Alternatief 1 - Basis, beleidsneutrale overgang	Alternatief 2 - Beschermen landelijk gebied	Alternatief 3 - Duurzaam en toekomstbestendig landelijk gebied
	Intensieve (niet-grondgebonden) agrarische neventak	Niet-grondgebonden kan als ondergeschikte neventak (houden van dieren) mits milieubelastingsnormen (zoals geurverordening) niet worden overschreden.	**(Kader 5)** **Geen uitbreidingen van een agrarisch niet-grondgebonden neventak bij grondgebonden agrarische bedrijven.**	**(Kader 5a)** **Bij recht toestaan uitbreiding tot maximaal 1.000 m² voor een intensieve neventak bij een agrarisch grondgebonden bedrijf. Met vergunning tot 2.000 m²**
	Nieuwvestiging niet-grondgebonden agrarische bedrijven	Nieuwvestiging van niet-grondgebonden agrarische bedrijven is niet toegestaan.	**(Kader 6)** **Niet toestaan van nieuwe niet-grondgebonden agrarische bedrijven/ activiteiten.**	*Niet toegestaan. Uitzondering voor Friese bedrijven die om dringende redenen van maatschappelijke aard verplaatst moet worden.*
	Uitbreiding niet-grondgebonden agrarische bedrijven	Uitbreiding bestaande bedrijven mogelijk onder voorwaarden: - de landschappelijke inpassing/openheid; - invloed op functies in de omgeving die gevoelig zijn voor met name stankhinder, zoals wonen en recreatie; - invloed op verzuring, verstoring en vermesting en ander invloeden op het natuurlijke milieu; - transportbehoefte in relatie tot de omgeving, de bereikbaarheid en het beschikbare wegennet.	**(Kader 7)** **Geen uitbreiding van bestaande niet-grondgebonden agrarische bedrijven.**	**(Kader 7a)** **Uitbreiding van bestaande niet-grondgebonden agrarische bedrijven tot maximaal 10 % van het bouwperceel.**
	Situering/bouw van agrarische bedrijfsgebouwen	Binnen het aangewezen bouwperceel, m.u.v. enkele beperkte uitzonderingen. Situering achter de naar de weg(en) gekeerde gevel(s) van de bedrijfswoning.	**(Kader 8)** **Bedrijfsgebouwen dienen achter de naar de weg gekeerde gevel van een aanwezige bedrijfswoning gebouwd te worden. De exacte situering vullen we per individueel bedrijf in. De vormgeving is gericht op traditionele bouwwerken, gebouwen met kap en overwegend een lage gootlijn**	*Omgevingskwaliteiten als basis van het ontwerp meegenomen in het bedrijfsinrichtingsplan.*
	Goot- en bouwhoogte agrarische bedrijfsgebouwen	Bedrijfsgebouw: maximaal 5 m goothoogte (met een vergunning een goothoogte mogelijk tot	**(Kader 9)**	Conform Buitengebied Noord hanteren standaardbouwregels voor het gehele buitengebied:

Alternatief ➡ Dit betekent voor		Alternatief 1 - Basis, beleidsneutrale overgang	Alternatief 2 - Beschermen landelijk gebied	Alternatief 3 - Duurzaam en toekomstbestendig landelijk gebied
		6,50 m), dakhelling 15-60, maximale hoogte 15 m. Silo's (geen torensilo's) enkel binnen bouwperceel en maximaal 5 m hoog. Buiten bouwperceel via vrijstelling maximaal 3,5 m hoogte.	**Vanwege het unieke en waardevolle landschap: specifieke waarde per locatie of per deelgebied in voor wat betreft de bouw- en goothoogte van agrarische bedrijfsgebouwen. Exacte waarde vast te leggen op basis van landschappelijk/ stedenbouwkundig advies. Voor mestsilo's geldt een bouwhoogte van 5 m, voor sleufsilo's 3 m en voor torensilo's 12 m.**	standaard 14 m hoogte en goothoogte 5 m. Dakhelling minstens 15 graden. Mestsilo's, een bouwhoogte van 5 m voor sleufsilo's 3 meter en voor torensilo's 12 m of behoud bestaande.
	Nieuwe (tunnel)kassen, nissenhutten, boogstallen en serrestallen	Geen (tunnel)kassen.	**(Kader 10)** **Geen nieuwe kassen, nissenhutten, boogstallen en serrestallen vanwege hun verschijningsvorm in het unieke landschap van het plangebied.**	**(Kader 10a)** **Serre- en boogstallen zijn toestaan via omgevingsvergunning met beoordelingsregels:** **1 boogstallen, maximaal 12 m hoog; serrestallen 8 m;** **2 landschappelijk ingepast;** **3 geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de milieusituatie, de lichtuitstoot, de waterhuishoudkundige situatie, de natuurlijke en landschappelijke waarden, de geomorfologische waarden, cultuurhistorische en archeologische waarden, de woonsituatie, het bebouwingsbeeld en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.**
	Glastuinbouwbedrijven	Kassen zijn niet toegestaan, tenzij in besloten agrarisch landschap wanneer de locatie daartoe specifiek is aangewezen. Maximaal oppervlakte van 5.000 m^2.	**(Kader 11)** **Geen clustering van glastuinbouwbedrijven, geen nieuwvestiging en geen uitbreiding van glastuinbouwbedrijven.**	**Kassen zijn niet toegestaan, tenzij in besloten agrarisch landschap wanneer de locatie daartoe specifiek is aangewezen. Maximaal oppervlakte van 5.000 m2.**
	Tweede agrarische bedrijfswoning	Niet toegestaan, tenzij op daartoe aangewezen locaties: maximaal 2 woningen. Het gebruik van de gronden als erf, buiten een	**(Kader 12)** **Niet toestaan van een tweede agrarische bedrijfswoning bij (agrarische) bedrijven.**	**(Kader 12)** **Het onder voorwaarden toestaan van een tweede agrarische bedrijfswoning binnen het agrarisch bouwvlak.**

Alternatief ➡ Dit betekent voor		Alternatief 1 - Basis, beleidsneutrale overgang	Alternatief 2 - Beschermen landelijk gebied	Alternatief 3 - Duurzaam en toekomstbestendig landelijk gebied
		zone van 25 meter vanaf de zij- en achtergevels van de bedrijfswoningen is strijdig.		
	Oppervlakte agrarische bedrijfswoning	Maximaal oppervlakte agrarische bedrijfswoning: maximaal 150 m^2 + 60 m^2 gezamenlijke oppervlakte voor bijhorende bouwwerken aan de woning.	**(Kader 13)** **De oppervlakte van een agrarische bedrijfswoning is 150 m^2. Voor bijbehorende bouwwerken (schuurtjes, garages, overkappingen etc.) aansluiten bij vergunningsvrij bouwen uit de bruidsschat. Vergunningsplicht voor bouwwerken die daar niet binnen passen.**	Conform bestemmingsplan Buitengebied Noord oppervlakte woning, inclusief bijbehorende bouwwerken verruimen naar 300 m^2. Daarbij gelden ook de vergunningvrije bouwmogelijkheden voor bijbehorende bouwwerken die door middel van algemene regels binnen het omgevingsplan worden geboden.
	Goot- en bouwhoogte en dakhelling agrarische bedrijfswoning	Maximaal goothoogte 4 m, maximaal dakhelling 30-60 graden.	In overeenstemming met bestemmingsplan Buitengebied Noord één bouwlaag met kap, waarbij de goot- en bouwhoogte niet meer bedragen dan respectievelijk 4,5 m en 9 m, dan wel niet meer dan de bestaande goot- en bouwhoogte indien deze meer bedragen. De dakhelling ligt tussen de 30 en 60 graden.	**(Kader 14)** **Een bedrijfswoning en aangebouwde bijbehorende bouwwerken worden gebouwd in één bouwlaag met kap, waarbij de goot- en bouwhoogte niet meer bedragen dan respectievelijk 4,5 m en 11 m, dan wel niet meer dan de bestaande goot- en bouwhoogte indien deze meer bedragen. De dakhelling ligt tussen de 30 en 60 graden.**
	Schuilstal dieren	Een schuilstal is niet toegestaan.	Een schuilstal is niet toegestaan.	**(Kader 15)** **Met een omgevingsvergunning voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit onder voorwaarden faciliteren van kleine gebouwen ten behoeve van schuilgelegenheid voor dieren buiten het bouwvlak.**

	Paardenbakken	Via vergunningsplicht, en uitsluitend bij woning, bedrijfswoning of agrarisch bouwperceel: landschappelijk inpasbaar en uit het zicht van de openbare weg. Daarnaast mag geen hinder (geur, licht en stof) worden veroorzaakt voor nabijgelegen woningen van derden. Dit betekent een minimale afstand van 25 m.	Paardrijbakken worden in dit gebied niet toegestaan.	**(Kader 16)** **Met een omgevingsvergunning voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit onder voorwaarden bouw van hobbymatig te gebruiken paardenbakken. Bij (bedrijfs)woning, maximaal 1.200 m² landschappelijk inpasbaar, geen lichthinder, en geen hinder omwonenden.**
	Toestaan nevenactiviteiten bij grondgebonden agrarisch bedrijf	Geen nevenactiviteiten bij agrarische bedrijven toegestaan. Verblijfsrecreatie, detailhandel wordt als strijdig beschouwd. Via vergunning kan logiesverstrekking en productiegebonden detailhandel worden toegelaten.	Conform bestemmingsplan Buitengebied Noord worden de volgende activiteiten/functies (al dan niet met vergunning) toegestaan: - Beroep of bedrijf aan huis; - Kleinschalig kamperen; - Bed en Breakfast	**(Kader 17)** **Nevenactiviteiten zijn uitsluitend in bestaande gebouwen en onder voorwaarden (ondergeschikt, en geen aantasting ruimtelijk beeld, parkeren, gebruiksmogelijkheden omgeving) (al dan niet met vergunning) toegestaan:** - **zorgfuncties;** - **detailhandel in productiegebonden en streekeigen producten;** - **stalling;** - **lichte bedrijvigheid;** - **B&B;** - **dagrecreatieve voorzieningen;** - **hulpbedrijf agrarisch gebied;** - **aan-huis-verbonden beroep/bedrijf;** - **kleinschalig kamperen.** - **boerderijkamers en groepsaccommodaties;** - **mestvergisting;** - **trekkershutten.**
	Vrijkomende agrarische bebouwing (VAB-regeling)	Geen mogelijkheden voor vrijkomende agrarische bebouwing.	Geen verruiming ten opzichte van alternatief 1.	**(Kader 18)** **We bieden ruime mogelijkheden voor de invulling van vrijkomende agrarische bebouwing. Daarvoor gelden de volgende voorwaarden:** **1 alleen in bestaande bebouwing;** **2 in geval van sloop beeldverstorende bebouwing, mag ten hoogste 75 % worden teruggebouwd;** **3 functies (wonen, kunst/cultuur/educatie, zorgverlening, recreatie, horeca en ontspanning, ambachtelijke en dienstverlenende**

				bedrijvigheid, hulpbedrijf landelijk gebied, paardenhouderijen en maneges) moeten passen in de landelijke omgeving; **4 wonen alleen in de voormalige bedrijfswoning (ook splitsing);** **5 Buitenopslag op het voormalig agrarisch bouwperceel mits de opslag ondergeschikt is aan de hoofdfunctie, en er sprake is van een goede landschappelijke inpassing.**
Wonen	Omvang woning en bijbehorende bouwwerken	Maximaal oppervlakte woning: maximaal 150 m^2 + 60 m^2 gezamenlijke oppervlakte voor bijhorende bouwwerken aan de woning.	**(Kader 19)** **Maximale omvang woning van 150 m^2, voor bijbehorende bouwwerken wordt een set met algemene regels uitgewerkt welke aansluit op vergunningsvrij bouwen vanuit de bruidsschat.**	Conform bestemmingsplan Buitengebied Noord oppervlakte woning, inclusief bijbehorende bouwwerken verruimen naar 300 m^2. Daarbij gelden ook de vergunningvrije bouwmogelijkheden voor bijbehorende bouwwerken die door middel van algemene regels binnen het omgevingsplan worden geboden.
	Gebruiksmogelijkheden bij woningen	Aan-huis-verbonden beroep of een kleinschalige bedrijfsmatige activiteit, zoals opgenomen in een lijst: kleiner dan 50 m^2 en kleiner dan 30 % van de vloeroppervlakte van de woning. Via vergunning is mogelijk: logiesverstrekking, productiegebonden detailhandel	Geen verruiming van gebruiksmogelijkheden ten opzichte van huidige regeling	**(Kader 20)** **Bij recht worden onder voorwaarden meer gebruiksactiviteiten bij wonen toegestaan: beroep of bedrijf aan huis, bed en breakfast, kleinschalig kamperen. De activiteiten zijn ruimtelijk en functioneel van ondergeschikt belang, kleinschalig en extensief. De woning dient wonen als hoofdactiviteit te behouden. Via vergunning paardenbakken, recreatieappartementen vanwege de grotere impact.**
	Voormalige (woon)boerderijen, nieuwe burgerwoningen en plattelandswoningen, ruimte-voor-ruimte regeling en vrijkomende agrarische bebouwing	Geen nieuwe burgerwoningen/ plattelandswoningen toegestaan.	**(Kader 23)** **Agrarische bedrijfswoningen kunnen via vergunning worden omgezet naar plattelandswoning, wanneer de functionele band met het bedrijf is verbroken en het aantal woningen niet toeneemt. Er moet sprake zijn van een goed leef- en woonklimaat, en dat de omliggende bedrijven in de bedrijfsvoering niet worden beperkt.**	**(Kader 21)** **In overeenstemming met het Bestemmingsplan Buitengebied Noord hebben voormalige boerderijen (bedrijfswoningen bij agrarische bedrijven) meer bouw- en gebruiksmogelijkheden. In de voormalige woonboerderij mag er ten opzichte van een woonhuis ook ondergeschikte agrarische hobbyactiviteiten en stalling van boten en caravans plaatsvinden. Ook zijn de regelingen voor een beroep of bedrijf aan huis en bijbehorende bouwwerken ruimer dan voor gewone woningen.**

				(Kader 22) **Nieuwe burgerwoningen alleen toestaan in het kader van ruimte-voor-ruimte of vrijgekomen agrarische bebouwing, plattelandswoning mogelijk in voormalige agrarische bedrijfswoning (voormalig boerderij)** **(Kader 25)** **Ruimte-voor-ruimte regeling waarin maximaal 5 nieuwe woningen op voormalig agrarisch perceel worden gebouwd mits dit past binnen de provinciale omgevingsverordening en wanneer: sprake is van algehele bedrijfsbeëindiging, van de sloop van minimaal 3.000 m² aan beeldverstorende bebouwing, de omgevingskwaliteiten aanzienlijk verbeteren, en de omvang van de woning passend is in de omgeving.**
	Splitsen voormalige boerderijen tot woningen	Met vergunning toegestaan van woningsplitsing mits de oppervlakte per woning minimaal 125 m² bedraagt.	Conform Buitengebied Noord is het splitsen van voormalige boerderijen niet toegestaan.	**(Kader 24)** **Met een omgevingsvergunning splitsen van voormalige boerderijen toestaan onder voorwaarden. Maximaal vier woningen, minimaal 50 m² gebruiksvloeroppervlakte.**
	Omvang werkingsgebied woonactiviteiten	Geen mogelijkheid tot uitbreiding werkingsgebieden wonen.	Geen uitbreiding werkingsgebieden wonen.	**(Kader 26)** **Werkingsgebieden voor de activiteit wonen passend bij het landschap en in overeenstemming met een evenwichtige toedeling van functies aan locaties. Bestemmingsvlakken worden op basis van de feitelijke situatie (voorbeeld cultuurgrond) als werkingsgebied opnieuw vastgelegd.**
	(Pré-) mantelzorgwoning	Vergunningsvrije mogelijkheden Bruidsschat voor het bouwen van bijhorende bouwwerken en het tijdelijk gebruik van een woning + bijhorende bouwwerken voor mantelzorg.	Geen verruiming vergunningvrije mogelijkheden.	**(Kader 27)** **Aanscherping vergunningvrije mogelijkheden: Via een omgevingsvergunning kan er een mantelzorgwoning of een pré-mantelzorgwoning bij een woning gebouwd worden of kan een bestaand**

				gebouw daarvoor worden gebuikt. Als toetsingscriteria geldt dat er sprake moet zijn van een goed woon- en leefklimaat van degene die de mantelzorgwoning bewoond en dat omliggende bedrijven niet door de nieuwe mantelzorgwoning beperkt mogen worden.
Niet agrarische bedrijvigheid	Uitbreiding bestaande niet-agrarische bedrijvigheid	Niet meer dan de bestaande gezamenlijke oppervlakte van bedrijfsgebouwen.	De oppervlakte aan bedrijfsgebouwen mag niet worden uitgebreid.	**(Kader 28)** **Bij recht mag de oppervlakte aan bedrijfsgebouwen niet worden uitgebreid. Een uitbreiding tot maximaal 50 % van de bestaande vloeroppervlakte is onder voorwaarden mogelijk na verlening van een omgevingsvergunning ten behoeve van afwijking van de bouwregels: landschappelijke inpassing en aantonen nut en noodzaak.**
	Nieuwe niet-agrarische bedrijvigheid	Geen nieuwe niet-agrarische bedrijvigheid. Onder voorwaarden is logieverstrekking en productiegebonden detailhandel toegestaan in de gebouwen, respectievelijk bij de gronden en bouwwerken.	Geen nieuwe niet-agrarische bedrijvigheid.	**(Kader 29)** **Toestaan van nieuwe niet-agrarische bedrijvigheid, alleen in vrijkomende agrarische bebouwing of als agrarische nevenactiviteit.**
	Omvang bedrijfswoning	Maximale oppervlakte agrarische bedrijfswoning: maximaal 150 m^2 + 60 m^2 gezamenlijke oppervlakte voor bijhorende bouwwerken aan de woning.	**(Kader 30)** **De omvang van een bedrijfswoning is maximaal 150 m^2. Voor bijhorende bouwwerken wordt een regeling opgesteld conform vergunning vrije bouwwerken bruidsschat.**	Conform bestemmingsplan Buitengebied Noord oppervlakte woning, inclusief bijbehorende bouwwerken verruimen naar 300 m2, (dan wel niet meer dan de bestaande oppervlakte als deze meer bedraagt).
Recreatie en toerisme	Kleinschalige recreatieve voorzieningen bij bedrijf, horeca of maatschappelijk of andere niet-agrarische activiteit	Niet meer dan 25 kampeermiddelen per kampeerterrein. Daarnaast is er een limiet van 375 kampeermiddelen in het gehele gebied Buitengebied Zuidwest.	**(Kader 31)** **Kleinschalig kampeerterrein met maximaal 15 kampeermiddelen (met een vergunning maximaal 25) toestaan. Kleinschalige kampeerterreinen niet jaarrond toestaan. Onder voorwaarden toestaan van recreatieappartementen en dag-recreatieve inrichtingen.**	*Kleinschalig kampeerterrein met maximaal 35 kampeermiddelen toestaan (uit provinciale omgevingsverordening).*
Cultureel Erfgoed	Ruimte voor nieuwe ontwikkelingen in historische bebouwing	Bouwplannen worden beoordeeld aan de hand van behoud karakteristieke waarden uit de notitie Behoudenswaardige panden.	Geen verruiming reguliere mogelijkheden functieverandering.	**(Kader 35)** **Behoud door ontwikkeling bij historische bebouwing. Naast de reguliere mogelijkheden van functieverandering voor vrijkomende**

				bebouwing, bieden we bij monumenten en karakteristieke bouwwerken mogelijkheden door andere (neven)functies dan uitsluitend wonen toe te staan.
Energietransitie	Windturbines	Met vergunning nieuwe windturbines toestaan bij agrarische bedrijven (maximaal 3 turbines per perceel, maximaal 15 meter hoog).	**(Kader 38)** **Geen uitbreiding van de mogelijkheden ten opzichte van de partiële herziening beheersverordening windturbines bij agrarische bedrijven.**	*Met vergunning nieuwe windturbines ook toestaan bij recreatieve voorziening of bestaand hulpbedrijf (maximaal 3 turbines per perceel, maximaal 15 meter hoog).*
	Zonnepanelen opstellingen	Geen regeling opgenomen.	Geen ruimte voor plaatsing grondgebonden zonnepanelen.	**Kader (39)** **Via omgevingsvergunning ruimte voor plaatsing grondgebonden zonnepanelen bij agrarische bedrijven, horecavoorzieningen, maatschappelijke voorzieningen, bedrijven en woningen. Dit is gericht op de eigen energiebehoefte + zuinig ruimtegebruik.**
	Dakturbines	Geen regeling opgenomen.	Geen ruimte voor plaatsing dakturbines.	**(Kader 40)** **Ruimte wordt geboden voor het plaatsen van dakturbines mits deze alleen ten behoeve van eigen gebruik zijn en de turbines worden geplaatst op het eigen bouwperceel. Dakturbines mogen niet worden geplaatst op monumentale of karakteristieke panden.**
Spuitzonering en gewasbeschermingsmiddelen	Instellen spuitvrije zones rondom gevoelige functies	Verbod vestiging nieuwe sierteelt en een uitbreidingsverbod voor bestaande sierteelt.	Naast het verbod op sierteelt, een volledig verbod op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.	**(Kader 41)** **Naast het verbod op sierteelt, ook het hanteren van een spuitvrije bufferzone van 50 meter tussen de locatie waar gespoten wordt en een kwetsbare functie zoals een (bedrijfs)woning.**
Systematiek milieubelastende activiteiten	Milieugebruiksruimte	Geurverordening + standaardwaarden Besluit Kwaliteit Leefomgeving + voorschriften uit vergunningen.	**(Hoofdstuk 3)** **Milieugebruiksruimte op maat van bedrijven, via zonering.**	Aansluiten bij minimale basis gebruiksruimte alternatief 1.